

**Prof. Dr.
İlber ORTAYLI:**

“Topluma ait değerleri, âdetleri, gelenek ve görenekleri yeniden ihya yoluna gitmeli...”

► S. 7

Lütfi DOĞAN:

“Cenab-ı Hak’ın biz kullarına ihsan ettiği hudutsuz ilahi nimetlerden birisi de bayramlardır.”

► S. 6

Orhan GENCEBAY:

Bayramlar, içimizdeki çocuğa yaşama sevincini, inancı ve geleceğe güvenle bakmayı; saygıya, sevgiye, değerlere sahip çıkmayı öğütler.”

► S. 11

Bayramlar, Gönül Köprülerini Güçlendirme Zamanıdır...

Ramazan Bayramı, on bir ayın sultanının kalplerimize ilham ettiği duygularla kardeşliğimizi hatırlayarak gönülden gönüle köprüler kurma zamanıdır... ► S. 2

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

**Prof. Dr.
İhsan Süreyya SİRMA:**

“İnsanı sevmek, kuşları sevmek, hatta vahşi hayvanları sevmek bile ibadettir Müslüman için, bayramdır herkes için...”

► S. 10

Prof. Dr. Safi ARPAGUŞ:

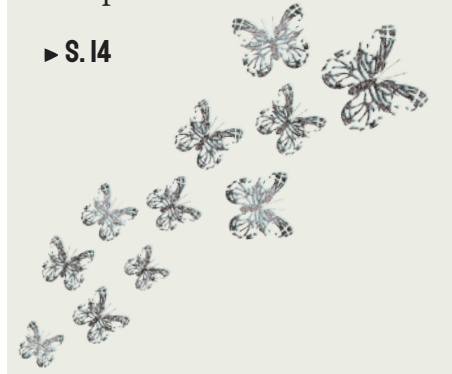
“Bir özlemli yıllardır beklenen. Yaklaşık bir asırdır İstanbul fethinin sembolü, çağ değiştiren fatihinin Fatih Sultan Mehmet Han’ın göz bebeği, bir çağı kapatıp yeni bir çağa geçişin besmelesi olan bu ulu mabed Ayasofya mahzun ve mükedder müminlerine kavuşacağı günleri beklemekteydi...”

► S. 12

Ahmet ÖZHAN:

“Yegâne galip Cenab-ı Hak’tır. Lütfuyla, keremiyle bize inşallah o anları sevinçli, korkusuz, emin bir şekilde yaşamayı nasip eder.”

► S. 14

Bayram kelimesi, daha duyulur duyulmaz, içimiz ısınır. Zaten kelime, mana itibarıyla, “şenlik, sevinç ve neşe” anlamına gelmez mi? Hepimiz, gönül şenliğini, kalp...

► S. 8

Prof.Dr. Bilal KEMİKLİ

Bayramlar, toplum hayatının gevşeyen sosyal ilişkilerinin yeniden tesisi ve yeni bağlarla kurulması için en güzel vesiledir. Özellikle salgın sonrasında insanlar arasındaki ilişkiler o kadar...

► S. 17

Prof. Dr. Ümit MERİÇ

Ramazan Bayramı’nın ismi konusunda yıllar önce basında hararetle bir tartışma yaşanmış, hatta bir köşe yazarı üşenmeyip meslektaşlarını “ramazancı”, “şekerci” ve...

► S. 4

Beşir AYVAZOĞLU

Farklı inanç toplumlarının sevinçlerinin paylaşıldığı günlerden ülkelerin çoğu zaman bağımsızlıklarını yâd etmek için benimsedikleri millî günlerine kadar hepsi genelleştirilip...

► S. 16

Prof. Dr. Ahmet Kavas

BAYRAMLAR, GÖNÜL KÖPRÜLERİNİ GÜÇLENDİRME ZAMANIDIR

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyanet İşleri Başkanı

“Ramazan Bayramı, on bir ayın
sultanının kalplerimize ilham ettiği
duygularla kardeşliğimizi hatırlayarak
gönülden gönüle köprüler kurma
zamanıdır. Zamanın önemini idrak
ederek haz ve hız üzerinde yoğunlaşan
dünyadan sıyrılıp modern çağın
hızlı akışına dur denen bu müstesna
vakitler, aynı zamanda barış ve esenliğe
uzanan bir yoldur.”

Zaman belirli bir ritimle durmaksızın akarken hayatın sıkışıp kaldığı bu çağın ortaya koyduğu şartlar insanın iç dünyasını alabildiğine yormakta ve örselemektedir. Modern dönemlerin bunaltıcı etkisiyle insan bireyselleşme girdabında giderek yalnızlığa mahkûm olmakta, asli değerler gün geçtikçe unutulmakta, dayanışmanın, sıla-i rahimin ihmal edilmesiyle bireysel ve toplumsal yaralar daha da derinleşmektedir.

Ömür yolculuğunda hayat, devamlı mücadeleyi gerektirmektedir. Zamanı, teslimiyet içinde huzur ve sakinete

dönüştürme çabamız, yaşantımızı ibadetlerimizle imar ederek anlamlı bir hayat sürdürme gayretimiz ise Yüce Yaratıcımızın rızasını kazanmak ve O'na yaklaşmak içindir. Namazımız, orucumuz, zekâtımız, kurbanımız, haccımız, tefekkürümüz, tezekkürümüz bu amaca yöneliktir. Bir irade eğitimiyle hayatımızı yeniden gözden geçirme ayı olan ramazan ve ardı sıra gelen bayram da bu yakınlık arayışının yoğunlaştığı özel günlerdir.

Hayat, ramazan hilalinin görünmesiyle ayrı bir anlam, ayrı bir canlılık kazanır. Ramazan boyunca oruç ibadetinin ilke-

leriyle hayatını düzenleyen müminler, iç dünyalarına daha fazla zaman ayırmanın huzurunu yaşarlar. Ramazan ayında, kendi içimize biraz daha yönelme arzusu, iftarın ve sahurun tüm güzelliklerini yaşayabilme gayreti, Hz. Peygamber'in sünnetine uygun olarak hayır ve hasenata dönük bir biçimde günlük hayata hâkim olur. Müminler, maddi-manevi arınmanın kapılarını, oruç ile nefislerini terbiye etmeye çalışarak, gün ve gecelerini ibadetle donatarak aralamaya çabalarlar. Bu çaba, Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) “Her kim ramazan orucunu inanarak ve (mükâfatını Allah (c.c.)’tan) umarak

tutarsa geçmiş günahları bağışlanır.” (Buhârî, Savm, 6) müjdesini dikkate alan müminler için aynı zamanda hazzı hayatın gayesi kabul eden bir anlayışa karşı durmak, mücadele etmek, engin bir ruh hâliyle meydan okumaktır.

Vakit bilincini kazandıran ramazanın bizlere detaylıca öğrettiği hususlardan biridir, hayat Kur’an ile hemhâl olduğunda bir kat daha güzelleşir. Orucun, zorlu ancak tadına doyum olmaz saatlerinde sanki bir başka kalıba dökülerek sakinlik kazanır hayat. Normal akışı durdurularak yavaşlatılan zamanın uygun bölümlerinde dillere ve gönüllere raptedilen dualar, kabulü için billurlaşır ve insanoğlunun taşkınlıklarının sebeplerini yok ederek huzurlu bayramlara ulaştırır. Durmasını isteyeceğiniz kadar güzel olan böylesi vakitlerde huzur ve sükûnet, insanları olabildiğince kuşatır, bir şefkat kucağı gibi sarıp sarmalar. Böylece kendi kemalimize doğru yol aldığımız ramazan ayının manevi iklimi, Allah’a (c.c.) bağlanılarak teslimiyetin ortaya konmasıyla insanın gerçek özgürlüğüne şahitlik eder. Tüketmek ile özgürlüğün acımasızca ilişkilendirildiği ve bu anlayışın gitgide yaygınlaşarak hükmünü sürdürdüğü bir çağda, özgür olmanın anlamını yeniden keşfetmek, ramazan ayının rahmet yüklü ikliminin ve o iklimin nihayetinde sevinçle karşıladığımız Ramazan Bayramı’nın müminlere eşsiz bir armağanıdır.

Aynı inanç, tarih ve medeniyet mensuplarının müşterek sevinç ve neşe günleri olarak hafızamızda yer eden bayramlar, her yıl belli vakitlerde gelip geçen sıradan tatil günleri değildir; gönülden atılan adımlarla toplumun bütün kesimlerinin birbirleriyle kaynaştığı birlik beraberlik günleridir. Bayramlar, gündelik hayatın yoğun koşturması içinde bunalan, yalnızlaşan insanı, hayatın her alanına nüfuz eden yönleriyle tesiri altına alacak paylaşma ve kaynaşma günleridir. Birbirine ters düşen kalplerin buluştuğu barış günü, sevinç günüdür bayramlar. Ramazan Bayramı da böyledir, müjdelerle gelir. Zira ramazan ayının manevi ikliminden hakkıyla istifade etmek için çabalayan herkesin bayramdan bir ümidi vardır. Ramazan Bayramı, “başı rahmet, ortası mağfiret, sonu ebedî azaptan kurtuluş” olan bir sabır ayından sonra beklenen aydınlığın müminlerin üzerine doğduğu gündür. Ramazan Bayramı, orucun dönüştürücü gücü ile yeniden biçimlendirilmiş bir hayatın, insani değerleri yeniden kazanmanın, manevi olarak dolu dolu yaşanmış günlerin ardından Cenab-ı Hak tarafından müminlere bir ikramdır.

Ramazan Bayramı, on bir ayın sultanının kalplerimize ilham ettiği duygularla kardeşliğimizi hatırlayarak gönülden gönüle köprüler kurma za-

**“Bayramların, acıları sabırla dindiren,
yoklukları cömertlikle gideren, sevinçleri
muhabbetle yayan havasını hep hissettik.
Tevekkül ve teslimiyet bilincimizi canlı
tutarak asla ümitsizliğe düşmedik,
duyarsızlığa kapılmadık, boşvermişliğe
sürüklenmedik.”**

manıdır. Zamanın önemini idrak ederek haz ve hız üzerinde yoğunlaşan dünyadan sıyrılıp modern çağın hızlı akışına dur denen bu müstesna vakitler, aynı zamanda barış ve esenliğe uzanan bir yoldur. İhsan ve yardımlaşma ayı olan ramazanın ardından gelen bayram, modern hayatın görmezden geldiği yalnız bırakılmış büyüklerin, kendine yer bulamayan gariplerin, kimsesizlerin, mahzun yetimlerin, öksüzlerin gönüllerini yapma günleridir. Yokluk içinde hayatta kalma mücadelesi verenlerin, savaşlarda mağdur olanların, vatanını terk etmek zorunda kalanların, haksızlığa, zulme uğrayanların hatırlanma zamanıdır. Ramazan Bayramı, sonu gelmez dünya telaşının bizlere unutturdıklarını hatırlatarak, kalplerden kalplere yayılan bir sevgiyle imkânı olanın olmayana elini uzatma mevsimidir. Bu yönüyle en çok da yetimlerin, öksüzlerin, gariplerin, kimsesizlerin, biçarelerin bayramı olmalıdır.

Alışlagelen bayram geleneklerimiz tamamen yok olmadı elbette. Ancak dünyamızda değişen pek şey oldu. Hemen hemen bütün ülkeleri etkisi altına alan salgın dolayısıyla zorluklarla dolu bir süreçten geçmekteyiz. Sevincin, gönüllerden doğup gözlerde belirmediği bayram günlerinde, evlerimizin kapılarının ziyaretler için çalınmasına hasret kaldık. Yaşadığımız coğrafyada insanların acıları bir türlü dinmedi, feryatları hiç susmadı. Şiddetin çepeçevre sardığı dünyamızda esenlik günleri olan bayramlarımız ne yazık ki hazan zamanlarına döndü. Fakat bayramların, acıları sabırla dindiren, yoklukları cömertlikle gideren, sevinçleri muhabbetle yayan havasını hep hissettik. Tevekkül ve teslimiyet bilincimizi canlı tutarak asla ümitsizliğe düşmedik, duyarsızlığa kapılmadık, boşvermişliğe sürüklenmedik. Zira ümitsizliğe kapılmamak, rahmetinden ümit kesmemek, her zaman bir umut ışığı olduğunu akıldan çıkarmayarak çaresizliğe düşmemek Allah’ın (c.c.) emridir. Biliyoruz ki merhamet, şefkat, sevgi, saygı ve kardeşlik duygularının ihyasına hiçbir şey engel değildir.

Müminlere kol kanat gererek iyilik ve güzellik için yarış hâlinde sürdürülen hayatların tattığı bayram sevinci, fâni dünyanın zevklerinden muhakkak ki farklıdır ve sınır tanımadan muhtaç gönüllere taşınması, Yüce Allah’a (c.c.) kulluğun en güzel tezahürlerindendir.

Bayramın feyzini üzerimizden eksik etmeyen Rabbimize şükürler olsun. Bizlere bu güzel ülkenin bayrağı altında özgürce bayram sevinci yaşattığı için O’na hamdusenalar olsun. Bu toprakları bizlere vatan kılan tüm şehitlerimize rahmet olsun. Aziz milletimizin ve tüm İslam âleminin Ramazan Bayramı mübarek olsun.

“BAYRAM NE ŞETÂRETİ ZAMANDIR”

Beşir AYVAZOĞLU

“Ne olursa olsun, nasıl yaşanırsa yaşansın,
çocukluğumuzda yaşadığımız bayramlar
kalplerimizde silinmez izler bırakmıştır.
Zaman zaman o güzel günleri lezzetle
hatırlayıp çocukluğunun arı duruluğuna
dönmeyen var mıdır dersiniz?,,

Ramazan Bayramı'nın ismi konusunda yıllar önce basında hararetli bir tartışma yaşanmış, hatta bir köşe yazarı üşenmeyip meslektaşlarını “ramazancı”, “şekerçi” ve “orta yolcu” diye tasnif etmişti. O zaman, bu çeşitliliği kavga konusu değil, Türkçenin ve kültürümüzün bir zenginliği saymak gerektiğini, benim neslimin ikisine de aşına olduğunu yazmıştım. Bildiğim kadarıyla, bayram ziyaretine gelenlere öncelikle şeker ve tatlı ikram edilerek bir bakıma yıl boyunca “ağız tadı” temennisinde bulunulduğu için bu bayrama halk arasında Şeker Bayramı denir. Bana sorarsanız, Ramazan Bayramı, çocuklar için Şeker Bayramı'ydı. Bizde hemen herkesin çocukluğunda yaşadığı bayramlar şekerle özdeşleşmiştir. Bayram deyince benim gözümde de hâlâ rengârenk horoz şekerleri canlanır.

Yerli bayram geleneklerimizle ilişkili olan Şeker Bayramı tabirinin ne zaman kullanılmaya başlandığını tespit etmek zor. Eskiden Ramazan ve Şeker Bayramı tabirleri pek kullanılmaz, *İyd-i Fıtr* denirdi. Kurban Bayramı'nın eski adı da *İyd-i Adha* idi. Türkçeye fitre şeklinde giren *fitr* kelimesi, Arapçada “orucu açmak” anlamına gelir, “iftar” ve “yaratılış” anlamındaki “fitra, fitrat” kelimeleriyle aynı köktendir. Ramazan Bayramı'nda fitre, yani “sadaka-i fitr” verilir. Bu, Ramazan'ı idrak edip bayrama ulaşan ve temel ihtiyaçları dışında belli bir miktarda varlığa sahip Müslümanların kendileri ve velayetleri altında bulunan kişiler için yerine getirmekle yükümlü oldukları mali bir ibadettir.

Bir zamanlar çok zengin ve renkli ramazan ve bayram geleneklerimizin bulunduğunu seyahat ve hatırat kitaplarından öğreniyoruz. Osmanlı dünyasına yolu düşen yabancıların dik-

katlerini ilk çeken, sosyal durumları ne olursa olsun herkesin bayramlarda yeni elbiseler giydiği, akraba ve dostların birbirlerini ziyaret ederek bayramlaştıkları, çocukların ve gençlerin büyüklerin ellerini öpüp hayır dualarını aldıkları, dargınların barıştığı ve bayramların el sıkışmak, kucaklaşmak, karşılıklı olarak iyi duyguları belirtmek için bir fırsat olarak değerlendirildiğidir. Yardımlaşmanın bayramlarda en üst seviyeye çıktığını, fakirlere yardım etmekle yetinilmeyip kölelerin azat edildiğini, sahiplerinden satın alınan kuşların serbest bırakıldığını ve aşırı neşe tezahürlerinden, gürültü patırtıdan kaçınıldığını fark eden yabancılar da vardır.

1842 yılında İstanbul'a gelen Fransız şairi Gerard de Nerval *Doğuya Yolculuk* adlı seyahatnamesinde Noel'e benzettiği bayramları ve seyrettiği bir bayram alayını tasvir eder. Bayramın birinci günü, bin kadar minareden okunan ezanların ve şehrin bütün kalelerinden atılan topların büyülediği şairi en fazla şaşırtan, Ramazan ve Kurban Bayramlarına her dinden insanların katılabilmesidir. Hayret ettiği bir başka husus da herkesin istediği eve girip yemek yiyebilmesi, hatta bu evlerde yemek yiyenlerin Müslüman olup olmadıklarına bakılmamasıdır. Nerval'den yedi yıl önce İstanbul'a gelen Mis Julia Pardoe da bayramlara özel bir ilgi gösteren yabancılardandır; özellikle bir Kurban Bayramı'nda seyrettiği bayram alayını anlata anlata bitiremez. Aynı yıllarda Türk ordusunda görev yapan Feldmarşal Helmuth von Moltke ise, Paskalya'ya benzettiği bayramları kısaca şöyle özetler: “Bir sevinç ve neşe, tebrik ve hediyeler bayramı. O günlerde herkes verir ve alır!”

Bayramlar sadece evlerde ve sokaklarda değil, sarayda da büyük bir coşkunlukla kutlanırdı. Osmanlı saray teşrifatında *muayede* adı verilen bayram törenlerinin çok özel bir yeri vardır. Halk daha çok bayram kelimesini kullanırken sarayda ve aydınlar arasında Arapça *iyd* tercih edilirdi. Bayramlaşma manasındaki *muayede* iyd kökünden gelmektedir. Topkapı Sarayı'ndaki muayedelerde padişah Babüssaade önünde kurulan tahtında tebrikleri kabul ederken mehterhane durmadan çalar ve toplar atılırdı. Padişahın bayram namazını kılmak üzere Ayasofya'ya veya Sultanahmet Camii'ne gidişinde düzenlenen tören ise “bayram alayı” diye adlandırılırdı.

Bayram yaklaşırken şairler de kaleme kâğıda sarılır, devrin büyüklerine sunarak karşılığında caizeler aldıkları *iydiye*'ler, yani *nesib* bölümünde bayramın tasvir edildiği kasideler yazarlardı. İydiye yazmamış divan şairi azdır. Mesela Nedim, bir iydiyyesinde İstanbul bayramlarını tasvir eder. Bu kasideye göre, kutlu bayram vakti şereflendirince bayram üstüne bayram yaşayan İstanbul'un her tarafı sevinç ve mutlulukla dolar. Güzeller bin türlü nazla şuh yürüyüşlü atlara binip Atmeydanı'na giderler. Tophane ve Eyüp, gençleri cezbeden semtlerdir; özellikle Sa'dâbâd'da yaşanan bayramın güzelliği tarifsizdir. Sa'dâbâd'ın bütün bağları fıstıklı atlasan bayramlıklar giymiş, serviler başlarına neftî şallar atmışlardır. Gümüş renginde bir dîba giyinmiş olan Cedvel-i Sîmin deresinin şeffaf ve nurani dalgaları harelenmekte, gönül çekici fiskeyeler havuzun etrafındakilere bayramlık bahşış olarak gümüşler saçmaktadır.

Nedim'in kasidesinde “Biçinmiş bağlar iydiye cümle fıstıklı atlas” mısraındaki

bağların bayramlık giyinmesi imajıyla Karacaoğlan'ın “Çukurova bayramlığın giyerken” mısraındaki imaj arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Bu hususu hatırlattıktan sonra, divan şiirinde bayramın her zaman sevinç, mutluluk, müjde, zevk ve safa kavramlarıyla birlikte ele alındığını belirtelim. Ramazan Bayramı'nın da hilalin görülmesiyle başlaması, herkesin yeni elbiselerini giymesi, gezip eğlenmesi ve diğer bayram âdetleri, eski şairler için çeşitli söz oyunlarına vesile olmuştur. Nefi, bir iydiyyesinde insanın Ramazan Bayramı'nda bütün üzüntülerinden kurtulmasına şaşmamak gerektiğini, çünkü bu bayramın cihan pazarının güzelliği, parlaklığı ve süsü olduğunu söyler: “İyd-i Ramazan revnak-ı bâzâr-ı cihandır.”

*

Sırası gelmişken, edebiyat tarihimizde Bayram adında birkaç şair bulunduğunu, bunlardan en tanınmışının Hacı Bayram Veli olduğunu kaydetmeliyim. Hacı Bayram'ın asıl adı Numan'dır; şeyhi Somuncu Baba, ilk görüşmeleri bir bayram gününde gerçekleştiği için ona Bayram adını vermiştir. Kurduğu tarikate de adına nispetle *Bayramiye* denilen Hacı Bayram, bir şiirinde bayram kelimesini zengin çağrışımlarıyla birlikte çok güzel kullanır:

*Bayram'ın imdi Bayram'ım imdi
Bayram ederler yâr ile şimdi
Hamd ü senalar hamd ü senalar
Yâr ile bayram kıldı bu gönüm*

“Bayram etmek”, Türkçenin güzel deyimlerinden biridir ve şüphesiz bayramlarda asıl bayram edenler çocuklardır. “Bayram çocuğu gibi” tabiri, bayramlarda çocukların yaşadıkları sevincin veciz bir ifadesidir. İstanbul'da

COSTANTINOPOLI. — ENTRATA NELLA MOSCHEA DEL SULTANO AHMED IL GIORNO DEL BAIRAM (Da uno schizzo del signor Aurelj).

Sultanahmet Meydanı'nda Bayram Alayı

çocukların bu sevinci en iyi şekilde yaşamaları için hemen her semtte bayram yerleri kurulurdu. Halit Fahri Ozansoy, en ünlü bayram yerlerinin Fatih'te ve Şehzade Camii'nin avlusunda kurulanlar olduğunu söyler. Mehmet Akif, "Bayram" şiirinde, Fatih'te kurulan bayram yerini canlı bir biçimde tasvir etmiştir. Şu mısralarda çocukların bayram sevinci çok güzel anlatılır:

*Pür-handedir âfâk, cihan başka cihandır
Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır
Bayramda güler çehre-i ma'sûm-ı sabâvet
Ümmîd çocuk sûret-i sâfında iyandır*

Ne var ki bu sevince katılamayan, bu "şetaret"i yaşayamayan çocuklar da vardır: Akif, yukarıdaki mısralarla başlayan şiirinde, bayram yerinde birden bir ağlama sesi duyduğunu anlatır. Döner bakar ki uzun saçlı, güzel bir kızcağız, salıncağa binemediği için yaşlı bir kadının koltuğunda ağlıyor. Çocuk yetimdir ve ninesinin salıncakçıya verecek parası yoktur. Birkaç kişinin müdahalesiyle salıncağa bindirilen küçük kız hemen "ağlamayan kızların

şetaretine" katılır. Tevfik Fikret de Akif gibi, bir bayramda bayramlıklarını giymiş çocukların sevincine katılamayan mutsuz yetimleri düşünerek duygulanmıştır. "Haluk'un Bayramı" şiirinde sevincin sadece çocukların payı olduğunu belirttikten sonra, oğlu Haluk'a seslenir ve sevincini yetimlerle paylaşması gerektiğini söyler. Haluk o güzel elbiselerini artık çıkarıp bir yetime vermeli, sefaletin yüzünü sararttığı o çocuk da güzelleşip eğlenmelidir.

*

Akif ve Fikret'in bu şiirleri yazdıkları yıllarda, üst üste büyük savaşlar yaşanır ve binlerce çocuk yetim kalırdı; bu yüzden her bayram bir "kara bayram"ıydı. Yine de çocuk her zaman çocuktur ve ufacık bir hediye yahut Akif'in şiirindeki kızcağız gibi salıncağa yahut atlıkarıncaya bindirilmek, onun da bayram şetaretine katılması için yeter de artar bile. Arif Nihat Asya'nın da "Çocuk" adlı şiirinde ölmüş bir anne, çocuğuna özellikle bayram sabahları yokluğunun hissettirilmemesini ister:

*Hele, bayram sabahı, yokluğumu
Kimse sezdirmesin, sakın, çocuğa!*

Necip Fazıl da kısa bir şiirinde bayram sevincini ve çocukların bayram günlerindeki eğlenme arzularını ölüm temiiyle ustaca birleştirmiştir:

*Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek var;
Oh ne güzel, bayramda tahta ata binmek var!*

Bayramlarda üzülenler sadece öksüz ve yetimler değildir; her şeyleri olduğu hâlde, Sâmîha Ayverdi'nin *İbrahim Efendi Konağı*'nda, Şevkiye Hanımefendinin evlatlığı Mebrure gibi, bayram yerlerine gidip diğer çocuklarla birlikte dolmacı Araplardan, kuşlokumculardan, şekerci, fıstıkçı, piyazcı ve macunculardan alışveriş edemediği, hokkabazları, kuklaları, panoramaları, pandomimaları seyredip gönüllerince eğlenemediği için üzülen çocuklar da vardır. Bayramlarda kendilerini kuş gibi hür hissetmek, her istediklerini yapmak ister, fakat çok zaman büyükleri tarafından dizginlenirler. Orhan Veli'nin "Bayram" şiirindeki çocuk,

nedense bayram topları atılırken kaçıp Harbiye Nezareti'ne gitmek istemektedir; bunun için annesine söylemesinler diye kargalara rüşvet bile teklif eder.

Ne olursa olsun, nasıl yaşanırsa yaşansın, çocukluğumuzda yaşadığımız bayramlar kalplerimizde silinmez izler bırakmıştır. Zaman zaman o güzel günleri lezzetle hatırlayıp çocukluğunun arı duruluğuna dönmeyen var mıdır dersiniz?

Lütfi DOĞAN:

Diyanet İşleri Eski Başkanı

**“Cenab-ı Hakk’ın biz kullarına
ihسان ettiği hudutsuz ilahi nimetlerden
birisi de bayramlardır.”**

SÖYLEŞİ Mustafa BERK

Muhterem Hocam, mukabelesi, teravihi, sahurı, iftarı ve sayamadığımız nice güzellikleriyle hanelerimizi şenlendiren şehir-i ramazanın ardından nihayet bayrama ulaşmış durumdayız. Nasıl geçti sizin için ramazan?

Ramazân-ı şerif o kadar güzel, o kadar hoş, insanı o kadar güzel düşündüren mübarek bir ay ki insan oruçlu olduğunda komşusunu düşünüyor, dostlarını düşünüyor, büyüklerini anne babasını, onun varlığına sebep olan ebeveynlerini düşünüyor ve onlara nasıl davranmam lazım, “onların sevgisini, hürmetini nasıl kazansam” diyor. Hayattan ayrılmışsa onları hatırlıyor, onlar için Kur’an-ı Kerim okuyor, dua ediyor, istiğfarda bulunuyor, sadaka veriyor. O kadar güzellik var ki her bir Müslüman ramazan gelince bir başka hayatı kendisinde hissediyor, bu gayet güzel. Herkese güzel yüzle, güzel mukabelede bulunuyor, ramazanını tebrik ediyor, oruç tuttuğu için ihtiyaç içerisinde kıvranan fukarayı düşünüyor. İmkânları varsa “onlara yardım etmek benim için büyük görev” diye düşünüyor. Sonuç olarak çevresini, İslam âlemini, hepsini bir bütün olarak düşünüyor. Bu orucu bizlere emir buyuran Cenab-ı Hakk’a en halisane kulluk görevlerini yerine getirmeye çalışıyor; bu ise insanlık için, sadece şahıs değil toplum için, Müslüman toplumlar için manevi bir görev, manevi bir kazançtır. Cenab-ı Hak cümlemize O’nun emrettiği şekilde, O’nun rızasını kazanacak şekilde oruç ibadetini yerine getirmeyi nasip buyursun.

Her birimizin gönül dünyasında farklı anlamlar kazanmış olan bayramın sizdeki yansımaları nelerdir? Bayramı nasıl tanımlarsınız bizlere?

Bilindiği üzere dinimizde iki bayram vardır. Bu bayramlardan biri Ramazan Bayramı ikincisi de Kurban Bayramı. Ramazan ayı yani oruç ayını otuz gün oruçla geçiriyoruz. Oruç tutunca, maddi yönden de manevi yönden de sıhhatimizde bir rahatlama oluyor. Bir olgunluk oluyor, çevremizi düşünüyoruz, insanlara mutlaka şefkatle, merhametle, büyüklerimize saygı ile nazar etmeyi düşünüyoruz. Böyle bir ay devam ediyor, onu tamamlayınca Allah’ın emrini yerine getiriyoruz, yerine getirme imkânını bize lütfettiği hâlde Rabbimiz bize ayrıca bir bayram ihşan ediyor. Bu defa bayramda bütün aileler, Müslüman aileler bir bütün hâlindeymiş gibi ibadetlerini yapıyorlar, bayram namazını kılıyor ondan sonra yakınlar imkân bulabildiği ölçüde birbirleriyle bayramlaşıyorlar. Bu bayramlaşmada birbirlerine olan sevgileri, saygıları kat kat kuvvet buluyor, bu durum başka ülkelerde, yani Müslüman olmayan ülkelerde yok. Bu bayram için Rabbimize ne kadar şükretsek yine de bu büyük nimetin karşılığını ödemiş olamayız ama Cenab-ı Hakk’ın rahmeti her şeyi kuşattığı için bize bayram veriyor, biz büyüklerimizi ziyaret ediyoruz. Akraları yeri gelince ziyaret ediyoruz bayram münasebetiyle, arkadaşlarımızı ziyaret ediyoruz hâl hatır soruyoruz. İçimizdeki kardeşçe sevgi artıyor ve ihlâsımız daha da kuvvet buluyor. Bunun için bayram, düşünceler üstü güzellikte bir nimettir. Cenab-ı Hakk’ın biz kullarına ihşan ettiği hudutsuz ilahi nimetlerden birisi de bayramlardır. Burada bir hatıramdan bahsedeyim:

İlahiyat fakültesini bitirdiğim zaman Diyanet İşleri Başkanlığı beni bir ay süreyle Almanya’nın Reutlingen şehrine gönderdi, ramazanda orada görev yapmak üzere. Çünkü oradaki işçilerimiz çok rica etmişler. İşçilerimize hizmet etmek üzere ramazanda teravîh kıldırarak, bayramda bayram namazı kıldırarak için gittim. Bir ay oruç tuttuk, ramazan tamamlandı, çevredeki işçilerimiz de geldi. Fakat bayram günü bayram namazına sadece Reutlingen’in merkezinde olan işçilerimiz değil başka çevreden gelenler oldu. Muhteşem bir toplantı, kalabalık oldu, bayram namazını kıldık. Bir kütüphanenin geniş bir salonu var orayı bizim işçilerimiz kira ile tutmuşlar, orayı mescit olarak kullandık. Teravîh namazını orada kıldık, beş vakit namazı orada kıldık ve cuma namazını da orada

kıldırarak. Cuma namazı gayrimüslim bir ülkede eda edilmez ama öğle namazının yerine cuma namazını kıldık. Bambaşka bir durum oldu, hele bayram namazına çevredeki işçiler de geldiler ve o sahaları (alanları) doldurdular. Bayram namazını kıldık, çıktık işçiler birbirlerine sarılıyorlar, tebrikliyorlar ve Almanya’da, Reutlingen’de o çevrede olan evlerden bilhassa yüksek pencerelere döküldüler “acaba neyin nesi oluyor” diye hayretle izlediler çünkü onlarda bu yok. Müslümanlarda elhamdülillah düşünceler üzeri bir kardeşlik sevgisi var ve ibadetini yerine getirmiş olma sevinci var. Reutlingen’de gayrimüslimler, Müslümanların birbiriyle bayramlaşmasını görünce hayrete düştüler, şaşırdılar, niçin? Çünkü böyle bir şey görmemişler. O çevreden de gelen aşağı yukarı 200-300 kişi var, birbirlerine sarılıyorlar, tebrikliyorlar. Alman yerlileri ise bu işe şaşıtlar. Bu bizim için ne büyük nimet, bayram namazını kılıyoruz, Rabbimize bu ibadeti bize ihşan ettiği için şükrediyor, dua ediyoruz. Evimize geliyoruz, aile fertleri birbiriyle bayramlaşıyor, küçükler büyüklerin ellerini öpüyor, büyükler küçükleri kucaklıyor, düşünceler üzeri bir sevgi bir kaynaşma oluyor arkadaşlar, komşular birbirleriyle bayramlaşıyor. Bu, bizlere ilahi bir nimet. Rabbimize bunu bize ihşan ettiği için sonsuz şükürler olsun diye dua etmek de bizim için bir görev.

İnsanlık sürekli olarak farklı imtihanlarla sınanıyor. Salgın hastalık sürecinde ramazanlarımızı da bayramlarımızı da bu-ruk bir şekilde yaşamak zorunda kaldık ve onların kıymetini anlamış olduk. Tıpkı oruçluymken yemenin, içmenin, nimetin kıymetini anladığımız gibi. İmtihan, sabır ve nimet penceresinden baktığımız zaman ramazan-ı şeriften ne anlamalıyız? Ramazan bize ne öğretmeli?

Bu suali sorduğunuz için teşekkür ediyorum. Bu suali sorarken zaten siz o cevapları bu sualin içerisine dercetmişsiniz, sizi tebrik ediyorum. Ben şunu da ifade edeyim: Bayramlarda; İslam kardeşliği, Allah için birbirimizi sevmek, Allah için fakir, yoksul kimseleri düşünmek, onlara iyilik ve ikramda bulunmak, büyüklerimize olan sevgimizi, saygımızı onları ziyaret ederek göstermek ve dostlarımızla, kardeşlerimizle bayramlaşarak hâl hatır sormak içimizde olan o sevgiyi kat kat artırıyor ve dolayısıyla fevkalade bir huzur buluyoruz. Bunun şu manası var; toplum bayramlarda bir bütün, bir kardeş gibi oluyor. Sevincimiz artıyor mesela “bayramın mübarek olsun, Allah çok bayramlara ulaştırsın” diyoruz kardeşlerimize. Bize de böyle diyenler oluyor, peki bu ne demek? Birincisi “senin bu günün mübarek olsun bereketli olsun” diyoruz, ikinci olarak da “Allah Teâlâ sana uzun ömürler versin de nice bayramlara kavuştursun” diye dua ediyoruz. Böylece topluca bir duayı birbirimizi ziyaret ederek yapıyoruz. Bu duaları da inşallah Rabbimiz kabul buyuruyor. Neticede huzur içerisinde, sevinçle günlerimizi geçiriyoruz, bu ilahi bir nimet olduğu için Rabbimize şükrediyoruz. Rabbimize sonsuz şükürler olsun.

Ömrüne nice bayramları sığdırmış birisi olarak, unutmadığınız bir bayramınız var mıdır? Varsa sizde nasıl izler bıraktığını bizimle paylaşır mısınız?

Efendim, zaten bayramlar unutuluyor ama unutulacak gibi değil, yukarıda da tekrar ettim; 1965’te ramazan ayında Reutlingen’e gittim. Orada yaşadığım bayram unutulmazdı. Gönümüz ister ki Cenab-ı Hak hidayetden uzak olanların hepsine hidayet nasip eylesin. İslam, insanlığa düşünceler üstü ilahi bir nimettir. Elhamdülillah biz Müslümanlar gücümüz yettiği kadar İslam’ı yaşamak ve onu uygulayarak Rabbimizin sevgisini, rızasını kazanmak istiyoruz. Bunun bizim için en büyük nimet olduğunu biliyoruz. Bu manevi bir nimet, manevi bir devlettir. Dolayısıyla birbirimize olan kardeşliğimizi, sevgimizi ramazanlar ve özellikle bayramlar hatırlatıyor, biz de o zevki yaşıyoruz. Rabbimize sonsuz şükrediyoruz, çünkü bu büyük bir nimettir.

Prof. Dr. İlber ORTAYLI:

“Topluma ait değerleri, âdetleri, gelenek ve görenekleri yeniden ihya yoluna gitmeli...”

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

İlber Ortaylı için bayram nedir, bayramda neler yapar ve bayram ona neleri çağırıştırır?

Benim çocukluğumda bizim aile bayramlara karşı son derece hassastı. Çünkü ailemizde böyle bir gelenek vardı. Yabancı ülkede, yabancı şartlarda yaşamaya çalışmışlar. Dolayısıyla bayramlara özel bir ihtimam gösterirlerdi. Ve babam mutlaka bayram namazına giderdi. Akabinde eve misafirler gelmeye başlardı, biz de akrabalarımıza giderdik. Şeker değil ama dayılarımın verdiği harçlıkları harcardık. Bayrama dair anılarımın ilk zamanlarını değil de daha sonraki zamanlarını çok daha iyi hatırlarım.

Ben bayram günlerinde sabah namaza giderim. O da bu pandemide inkitaya uğradı zaten. Bu sene inşallah bayram namazına rahat rahat gideceğiz. Bayram namazı sonrasında tanıdıklarımla bayramlaşırım. Eksik olmasınlar, cemaatten tanıyanlar gelip bayramımı kutlarlar. Ancak âdetler bitti ne yazık ki! Kimse çok itaat etmiyor âdetlere artık. Mesela biz Ankara'dayken selatin camisine giderdik. Ankara'da Kale'de Sultan Alaeddin Camii vardı ve biz arkadaşlarla bayram günü bazı ananeleri yaşamak için oraya giderdik. Caminin bulunduğu yer Kale-içi diye geçer ve Ankara'nın da eski bir mahallesidir. Orada kasaba ve köylerden gelmiş cemaatle bayramlaşıp çıkardık. Âdet ve ananeler küçük yerlere mahsustur.

Bayramlar, çocukların sevindikleri günlerdir. Küçük çocuklar için bayramın en eğlenceli yanı yeni elbise, yeni pabuç ve eğlence yerlerine götürülmektir. Şehir yönetiminde ve sosyal yardımlaşmada buna dikkat edilmesi lazım. Çocukların yeni şeyler giymesi önemlidir. Bu giyeceklerin yeni olması kalitesinden daha mühimdir. Mesela ben bunu Avrupa'da da gördüm Noel'de bazı papazlar hediye dağıtıyorlar muhtaç ailelere. Çocuklar için elbise yahut oyuncak dağıtıyorlar. Dikkat ediyorum bu söylediğim çok umumi bir kaidedir dünyada.

Tarihî açıdan baktığımızda bayramlar insanlar için neden önemlidir ve insanlara ne gibi katkılar sunar?

Her toplumda muhakkak bir bayram vardır ve bayramsız bir toplum yoktur. Romalıların bir yılda kutladığı 150-200 bayramları mevcuttur. Bayramlar, insanların bir araya geldiği, birbirleriyle olan bağını kuvvetlendirdiği önemli bir hadisedir. İnsanlar bayram günlerinde birbirleriyle görüşür, konuşur ve birbirine olan muhabbetini artırır. Toplumu bir arada tutan ana etmenlerden biri olan bayramlarda ailede ve toplum içerisinde kırgınlıklar biter. Ancak günümüzde bayramlar gereğince yaşanmadığı için insanlar, bayramın güzelliklerinden mahrum yaşıyor.

Zamanın sürekli değişmesiyle birlikte toplumların yaşayışında da değişiklikler gözlenir. Tarihî açıdan bakıldığında bayram kutlamaları nasıl bir seyir hâlinde değişmiştir?

Zaman akışı içerisinde her türlü yaşam değişir ama en muhafazakâr müessese bayramlardır. İnsanoğlu ihtiyaç hissediyor. Bayramların muhafazakâr bir müessese olmasının sebebi, insanların onlarda kendilerine dair güzel ve tatlı bir taraf bulmasıdır. Zamanın seyrile birlikte, yaşam koşulları nasıl değişiyorsa geçmişe dair âdet ve ananelerde de değişiklikler gözleniyor elbette. Bu değişimden bayramlar da nasibi alıyor. Bayram kutlamaları günden güne daha daralıyor ve günden güne daha tüketime yönelik oluyor.

Geçmişteki bayramlara özlem duyar mısınız ve geçmişteki bayramlarla günümüz bayramları arasında bir kıyaslama yapar mısınız?

Geçmiş bayramlara özlem duyarım elbette ancak bayram bizim için anlamını, ruhaniyetini kaybetti. Çünkü bayramın yerini tatil aldı. Eski-den insanlar birbirilerine gider, onların hâlini hatırlar sorardı. Birbirlerinden haberdar olurdu ve bu durum insanlarda kuvvetli bir bağ oluştururdu. Günümüzde insanlar bayramlarda tatil yapar ve bir yerlere gider oldu. Bu durum, orta sınıfın işlevini yerine getiremediğinin ya da yok olduğunun bir göstergesidir. Çünkü bir toplumda orta sınıfın olması demek törenlerin, âdetlerin, onların yeniden yorumunun devlet ve toplumda hâkim olması demektir. Zengin de fakir de her zaman her yerde olur fakat toplumu bağlayan çimento; âdetleri, düşünceyi ve dünyaya bakışı ayarlayan orta sınıftır. Eğer orta sınıf yok ediliyorsa orada, o toplumda iş bitmiştir. Bayram işte onlardan birisidir yani bir toplumun harekete geçmesidir. Mesela ben dikkat etmişim uzun bir süre, Avrupa ülkelerinde millî yortular yasak olduğu, unutulduğu için toplumda düzen bozuluyor. Bazı aileler âdetleri diriltir, çocuklarını giydirip sokağa çıkarır. Bu eski âdetleri gören Macar, ağlarmış. Dolayısıyla eski âdetler, gelenek ve görenekler tüm toplumlar için bağlayıcı bir unsur oluşturuyor.

Son olarak bayramlara yönelik okuyucularımıza ne gibi tavsiyelerde bulunmak istersiniz?

Ferdinand Georg Waldmüller adlı bir ressam var. Onun da *Fronleichnamsmorgen* adlı eserinde çocukların bir kutsanma töreni resmedilmiştir. Bu resimde zengin ve elit tabakaya ait çocuklar güzel güzel giyinmiştir ve ellerinde mumlar vardır. Bu çocuklar bulundukları heybetli binadan aşağıya inmiştir ve aşağıda da bahçıvan ve hizmetçilerin çocukları bulunmaktadır. İşte o çocuklar mahzun bir şekilde güzel giyimli çocuklara bakmaktadır. Bu hadise toplum içerisinde ne büyük yara ki ressam bunu tablolaştırmış. Dolayısıyla bir çocuğun bayram ya da kutlama yapması diğeri için hiçbir şey ifade etmiyor ve onu mahzun kılıyor. Onun için evvela hiçbir çocuğun mahzun kalmaması için herkes kendince bir gayret içerisinde olmalı ve çocuklara çok fazla ihtimam gösterilmeli. Çocuklar mutlaka yeni giyecek ya da yeni oyuncaklarla sevindirilmeli.

Fitre ve sadaka işini çok geniş tutup bolca tatbik edilmeli. Özellikle ekonomik darboğazda olanların da bayramına vesile olunmalı. Günümüzde çocuk ve aile sorumluluğundan kaçıp giden erkekler yüzünden ülkemizde maalesef çok fazla terk edilmiş çocuk ve dul var. Fitre ve sadakalar öncelikli olarak bunlara ayrılmalı.

Son olarak toplumun dinamiği olan orta sınıf, kaybolmaya yüz tutmuş vazifesini tekrardan ele alarak topluma ait değerleri, âdetleri, gelenek ve görenekleri yeniden ihya yoluna gitmeli...

BAYRAMA ERMEK: “BAYRAM EDERLER YÂR İLE ŞİMDİ”

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

“Yâr ile bayram edenler, çileli bir yolculuğu tamamlayanlardır. Buradan bakınca ramazan, bu çileli yolcuğun, sabır, azim ve kararlılıkla yaşandığı bir mevsimdir. Bu manevi mevsim, imsak ve iftar arasında arzular tahdit edilerek, hevâ ve heves arzusuna gem vurularak, kötü alışkanlıklardan erdemli davranışlara hicret edilerek, lütfedilen nimeti paylaşarak ve gönüller kazanılarak içine girilen ve büyük cihat olarak nitelendirilen nefisle mücadele mevsimidir.”

Bayram kelimesi, daha duyulur duyulmaz, içimiz ısınır. Zaten kelime, mana itibarıyla, “şenlik, sevinç ve neşe” anlamına gelmez mi? Hepimiz, gönül şenliğini, kalp huzuru ve neşeyi arzularız. Sevmek ve sevmek, takdir edilmek, değer görmek isteriz. Sevdiklerimizle buluşmak, hâlleşmek, dertleşmek ve paylaşmak isteriz. Gönül, daima muhabbet ister... Bayram, “muhabbet meclisi” anlamına gelir.

Evet, neden mi “muhabbet meclisi” tabirini kullandık? Kelimenin münderecatında bu mana var da onun için. Şöyle ki Türkçede “sevinç ve eğlence günü” anlamında kullanılan bayram kelimesi, Arapçada “bir araya toplanma günü” anlamında kullanılan *el-îd* kelimesini karşılamaktadır. Kelimenin etimolojisine ilişkin farklı görüşler vardır. Bu görüşlerden en kuvvetli olanı, kelimenin aslen Farsça olduğu şeklindedir. Buna göre bayram kelimesi, Farsça *bezrâm / bezrem* kelimesinden gelmektedir. Farsçadan intikal eden kelimeyi Oğuzlar, *beyrem* ve *bayram* şeklinde telaffuz etmişlerdir. Bu görüşte olanlara göre kelime, Farsça “yiyip içme, konuşup eğlenme meclisi” anlamına gelen *bezm* kelimesindeki *m* sesinin düşmesiyle elde edilen *bez* ile “hoş ve sevinçli” anlamına gelen *râm/rem* kelimelerinin bileşimi ile elde edilmiştir. Böylece bayram, neşeyle yiyip içme ve eğlenme günü anlamında kullanılır olmuştur. Muhabbet meclisi de bu anlama gelmez mi? Yalnız muhabbet kelimesinin münderecatında,

yeme içmenin yanında yukarıda işaret edildiği gibi hâlleşme, dertleşme; sohbet etme, sahiplenme anlamları da vardır.

Bu kısa izahat bizi şuraya götürüyor: Bayram neşedir, sevinçtir... Ancak bu neşe ve sevinç, bayram özelinde tek başına yaşanan bir duygu olarak görülüyor. Birlikte, dostlarla, ahabap ve yâran ile beraber olmayı gerekli kılıyor. Nitekim kelimenin terim anlamı da bunu ihsas ediyor. Sözlüklerimizde bu tanım şöyle yerini almış: Özel eğlence ve tören düzenlenerek kutlanan dinî ve millî önemi olan gün. Bu meydana “gösteri ve eğlencelerden oluşan resmî tören” manası da verilmiştir. Dilimizde, bayram ağası, bayram alayı, bayram bahşîşi, bayram beyi, bayram çocuğu ve bayram koçu gibi manayı tahkim eden pek çok deyim de varlık kazanmıştır. Bu deyimlerin her birinde birer nükte saklıdır. Bu nükteleri izah edecek değiliz; ancak şunu söylemek isterim, bayram, insanları “bir araya” getiren, “derleyip toparlayan” bir iksirdir.

Evet, bayram derleyip toparlayıcı bir kavram... Buluşturuyor. Bu, zahîr anlamda böyle olmakla birlikte, kelimenin deruni boyutta kazandığı daha derin anlamları da vardır. Bu anlamların başında, asıl bayramın “insanın kendine gelmesi” anlamı bulunmaktadır. “İnsanın kendine gelmesi” ifadesi, evveleminde insanın akli ve bedenî olarak sağlıklı, maddi ve manevi açıdan huzurlu ve toplumsal hayat için-

de güvende olmasına işaret eder. Bu anlamda sağlıklı, maddi açıdan kendi kendine yeten, ahlaken olgun ve şahsiyetli, güvenilen ve kurduğu sağlam iletişimle güven duygusuna sahip olan kişileri kastetmiş oluyoruz. Bu özelliklere sahip olanlar, daima bir neşe ve huzur içinde oldukları için, daima bayram idraki içindedirler. Fakat bunun biraz daha ötesini sufi şairler dile getirirler. Onlara göre asıl bayram, insanın kendi hakikatine ermesidir. Zaten “kendine gelmek” yahut kendi içinde seyahat etmek (sefer-der-vatan) de bu anlamda hakikate ermektir. Kelimeyi bu anlamda genişleten şairlerden biri, Bayramilik mektebinin de banisi ve Ankara’yı bu irfan yolunun merkezine dönüştüren Hacı Bayram-ı Veli’dir. Geride birkaç şiiri kalmış olan Hacı Bayram-ı Veli’nin uşşak makamında bestelenerek okunan ilahisinde, bahse konu iç seyahat ve sonuçta yâr ile buluşma yani vuslat dile getirilir. Bayram, bu anlamda tıpkı Attar’ın *Mantıku’t-Tayr*’ında yahut Şeyh Galib’in *Hüsn ü Aşk*’ında olduğu gibi, çileli ve ıstıraplı bir yolculukta dert ve gam dağlarını aşarak yâre kavuşmak, vuslata ermektir.

*N’oldu bu gönlüm n’oldu bu gönlüm
Derd ü gam ile doldu bu gönlüm
Yandı gönlüm yandı bu gönlüm
Yanmaktan deva buldu bu gönlüm
...
Bayramım imdi bayramım imdi
Bayram ederler yâr ile şimdi
Hamd ü senalar hamd ü senalar
Yâr ile bayram kıldı bu gönlüm*

Hacı Bayram-ı Veli'den, bayrama hemen kolayca erişemeyeceğimizi öğreniyoruz. Bayrama erişme niyeti, doğrudan doğruya bir süreç; daha doğrusu bir uzun ve meşakkatli yolculuğun neticesidir. Çıkılan bu yolculuk, esasen özü itibarıyla, insanın kendinden kendine yaptığı gönül şehrinde cereyan eden bir yolculuktur. Sefer-der-vatan, tam da bu anlama gelir: İnsanın kendi öz vatanında yani sadırında cereyan eder... Mücadele, tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalp gibi tabirlerle de tavsif edilen bu yolculuk, gerçek anlamda çileli ve meşakkatlidir. Lakin sabırla, azim ve gayretle aşılın bu yolun neticesi, bayramdır. Çünkü insan, sabrede sabrede olgunlaşır; azim ve kararlılıkla aşılma dağları, tepeleri ve engelleri aşar; erişilmesi güç menzillere ulaşır. Bir bakıma o, öğrendiği teorik bilgileri ve dinleyerek derlediği malumatları uygulaya uygulaya derin ve kuşatıcı bir tecrübe kazanır. Bu tecrübe bilginin adı, irfandır. Bayram, irfanî bilgi ile aydınlanmayı telmih ediyor.

Hacı Bayram-ı Veli, zikredilen şiirin de, derununda çıktığı yolculuğu tasvir eder. Ama önce “no'ldu bu gönlüm” diyerek, bulunduğu hâli tasvir ederek bir bakıma durum tespitinde bulunur. Gönül, dert ile gam ile dolmuştur. Peki, bu dert nedir? Bu gam nereden kaynaklanmaktadır? Dert, “ruhsal sıkıntı, derin üzüntü ve tasa” gibi anlamlara gelir. Sufi literatürde genel olarak dert, sevgiliden uzak olma hâlinin sebep olduğu üzüntü ve ona kavuşma niyetinin tahrik ettiği tasa olarak ifade edilir. Bu

bakımdan da dert sevilir. Çünkü dert, derunda bitmek tükenmek bilmeyen bir derman arayışı, bu uğurda serdedilen mücadele ve mücahedeyi ihtiva eder. Bu itibarla, Mısri'nin ifade ettiği gibi, derdin münderecatı içinde dermanın olduğu fikri dile getirilir. Zira bahse konu olan derman, arayış, mücadele ve mücadele kavramlarının oluşturduğu bir kimyadır. Peki, gam neyi ifade eder? Gam, felsefi literatürde kaygı kavramıyla karşılanan bir manaya sahiptir. Tasa ve üzüntü anlamlarını da içeren bu kelime, şiirimizde sevgiliye kavuşamama ihtimalinden neşet eden durumu tasvir sadedinde kullanılır. Bu kaygılı hâl, durmaksızın özlemi besleyecektir. Dolayısıyla da ima zihinde vücut bulan imaj, sevgili olacaktır. Mütemadiyen sevgili için dertlenmek, aklen ve fikren onunla olmanın neticesi aşktır. Aşk, ateştir. Bu ateş gönlü yakar, benlik duvarını yıkarak sevgilide fena olmaya sebep olur.

Hacı Bayram-ı Veli, derdini, tasasını ve bu derdin, tasanın neticesinde çıktığı arayışı tahkiye eder. Zira o, bulmak için aramanın elzem olduğu fikrindedir. Şiirin diğer bölümlerinde bu “bulma” ve neticesinde “olma” fikrini işlemektedir. Diğer bir ifadeyle bu buluş ve oluş sürecindeki o çetin yolculuğu tasvir eder. Netice çıkılan yolculukta durakları birer birer aşarak menzile ulaşan bahtiyarlardan olmuştur. Bunun için bayram eder, bunun için hamd eder. Bayram, hamd ve şükür vesilesi olan menzîl-i maksûda erişin neticesinde yapılan kutlamadır.

Zira varılan menzîl, insanın kendi hakikatini müdrik olması, böylece vuslata ermesidir. Diğer bir ifadeyle o, artık yâre derununda kavuşmuştur. Bu sebeple bayram etmektedir.

Yâr ile bayram edenler, çileli bir yolculuğu tamamlayanlardır. Buradan bakınca ramazan, bu çileli yolculuğun, sabır, azim ve kararlılıkla yaşandığı bir mevsimdir. Bu manevi mevsim, imsak ve iftar arasında arzular tahdit edilerek, hevâ ve heves arzusuna gem vurularak, kötü alışkanlıklardan (ahlâk-ı zemîme) erdemli davranışlara (ahlâk-ı hamide) hicret edilerek, lütfedilen nimeti paylaşarak ve gönüller kazanılarak içine girilen ve büyük cihad (cihâd-ı ekber) olarak nitelenen nefisle mücadele mevsimidir. Bu mücadele, içinde arayış, bulma ve olma süreçlerini ihtiva eder. Oruç tutmak için niyet etmek, bu mücadelenin içine girmek anlamına gelir. Neticede bu kutlu mücadele, her iftar sofrasında bayrama tebdil ettiği gibi, maddi ve manevi paylaşılan iyilikler, tevarüs edilen ahlaki erdemler ve ibadet, zikir ve kıraatle kazanılan irfan da mevsimin sonunda büyük bayrama ermeye vesile olacaktır. Ne demişti Hacı Bayram-ı Veli? Mealen şunu söylemişti: Bayrama ermek, yâre kavuşmaktır... Ramazanı ihya edenler yâre kavuşmuşlardır.

Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA:

“İnsanı sevmek, kuşları sevmek, hatta vahşi hayvanları sevmek bile ibadettir Müslüman için, bayramdır herkes için...”

SÖYLEŞİ Meryem DALĞIÇ

Rabbimiz için tuttuğumuz oruçları eda etmenin huzuruyla erdiğimiz bayram, Asr-ı Saadet'te nasıl idrak edilirdi? Bayramın Müslümanlar açısından öneminden bahseder misiniz?

Tarihî kaynaklar, Mekkelilerin İslam'dan önce her yıl büyük bir coşkuyla kutladıkları bir bayramdan bahsetmektedir. Fakat Peygamberimizin her yıl bir mazeret beyan ederek bu bayramlara katılmadığını da biliyoruz. Yine İslam öncesinde Medinelilerin de kutladıkları iki büyük bayramı vardı. Peygamberimiz Medine'ye hicret edince bu bayramların yerine iki yeni bayram ihdas etti. Bunlar da bildiğiniz gibi Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır. Kaynaklarda, bayramların Hicri 3. yıldan itibaren kutlandığını görüyoruz. Çünkü ramazan orucu ilk olarak Hicri 2. yılda farz kılınmıştı. Yine Kurban Bayramı'nın da ilk kez Benû Kaynukâ Savaşı'ndan sonra kutlandığı belirtilmektedir.

Müslümanların kutladığı bu bayramların, hem dinî hem de sosyal yönleri vardı. Peygamberimizin bayram günlerine özel bir değer verdiğini şu uygulamadan da anlıyoruz: Bilindiği gibi hanımlar âdet ve lohusalık durumlarında camilere giremezlerdi. Ancak Resûlullah, bu iki bayramda onların bu gibi hâllerinde bile -namaz kılmasalar da- bayram cemaatine katılmalarını özellikle istemişti. Ayrıca bayram namazları, daha çok katılıma imkân versin diye cami içinde değil de açık bir alanda kılınırdı. Namazdan sonra toplumun değişik kesimleri, kendi zevk ve kişisel imkânları ölçüsünde neşe ve sevinç gösterilerinde bulunurdu. Bu uygulama, asırlar boyunca heyecanından hiçbir şey eksiltmeden günümüze kadar devam etmiştir.

Kanaatime göre bayram, sadece Müslümanların sevindikleri, eski dargınlıkların giderildiği sosyal bir hadise değil, bütün insanların hatta diyebilirim ki bütün canlıların kutladıkları bir sevinç, heyecan ve “hamdetme” coşkusudur.

Hayatımız geldi, gidiyor. Bu açıdan baktığımda şahit olduğum en güzel bayramların, kuşların bayramı olduğunu görüyorum! Baharın ilk çiçek kokusuyla başlayan günlerde, kuşların sevincine, onların o manalı manalı ötüşmelerine, birbirlerine maniler söylemelerine şahit olduğum çocukluk günlerimdeki sevinç ve heyecanı bir daha yaşamadım. Hatta öyle özledim ki “kuşların bayramını” şu günlerde -imkânım olsa- bahçelere, kırlara, ormanlara kaçar; yaz gelinceye kadar Allah'ın o güzel mahluklarının sevincine ortak olurum. Onlar silah kullanmaz, birbirlerini öldürmezler. Keşke biz insanlar da -özellikle de kendilerine Son Peygamber gelmiş olan biz Müslümanlar- bayramları kuşlar gibi kutlayabilsek küsmeden, darılmadan, kırıp dökmeden.

Asr-ı Saadet sonrasında kurulan Mısır, Endülüs, Bağdat, Hicaz, Yemen gibi Müslüman ülkelerdeki bayram kutlamalarından ve kutlamaların farklılıklarından kısaca söz eder misiniz?

Şüphesiz değişik iklimlere uyum sağlamış olan insanlar, o iklimin gereğine göre kutlarlar bayramları... Mekke'deyseniz Kâbe'ye gider, onunla; Medine'deyseniz, Ravza'ya gider Resûlullah'la bayramlaşırsınız... Kudüs'te, Miraç'ı hatırlar, kutlarsınız; Endülüs'te, İbn Rüşdler, Tarık b. Ziyadlar, 1000 yılın başlarında Avrupa'yı titretmiş olan Sultan Mansûrlarla yaparsınız bayramı... Ya da Afrika'daki bir kabilenin çardağındaysanız o siyah güzeli Müslümanlarla kutlarsınız bayramı. Ne renk farkı ne coğrafya ayırır sizleri. Böylece ne hoş olur bayramlar...

Veya bir bayramda Pervari'de olsam; hiç kimse beni tanımasa, sadece beni tanıyan dağlara, evimizin arkasındaki kayalıklara tırmanıp geçmişte ellerini öptüklerimi hatırlayıp “gıyabi bayram” yapsam/yapabilsem, ne hoş olurdu bayramlar!

“Bayramda gelir yâda ne hoş hatıralar ki / Bin ömre verilmez, o kadar kadri girandır.” der Mehmet Akif Ersoy. Akif'in bu sözlerinden hareketle bayramların sizin yâdınızda bıraktığı kadr-i giran hatırayı bizimle paylaşır mısınız?

Rahmetli Akif, “kadri giran” demiş amma; ben geçmiş, geçmişin hatıralarını çocukluğumda, rahmetli annemin verdiği küçük mendil içerisindeki harçlıklar, bayramlaşıp ellerini öptüklerimin hatıraları neden “giran” gelsin ki bana? Bilakis hatırladıkça o bayram günlerimi, havalara uçuyorum gıyabi bir coşkuyla. Hatıralarına yandığım, güzel ve tadına doyulmaz, “Ah keşke her gün bayram olsa!” dediğim o günlerin...

Son olarak Hocam, nice bayramlar yaşamış, nice hatıralar biriktirmiş bir büyüğümüz olarak bayram hakkında bizlere hangi tavsiyelerde bulunursunuz?

Bırakın dargınlıkları, uçurumlardan aşağı yuvarlayın şeytanın verdiği kibiri. Sarılın sevdiklerinize; unutun kötülüklerini, yâd ederek güzelliklerini... İnsanı sevmek, kuşları sevmek, hatta vahşi hayvanları sevmek bile ibadettir Müslüman için, bayramdır herkes için... Yüzünde sadece iyilik ve samimiyet olanlara saldırmaz kurtlar, sırtlanlar çünkü onlarda da vardır sevgi denen ulvi haslet... Terk edin adaveti, sarılın muhabbete; unutun lanetli şeytanı, Resûlullah'ı tutun yâdınızda, benliğinizde, ruhunuzda...

Gelin böyle bir bayram yapalım, olmaz mı?

Bayram deyince... diye devam eden cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Bayramlar birlikteliğimizi, gönlümüzü, aklımızı, vicdanımızı, insanlığımızı, inançlarımızı son derece güçlendiren, birlikte kutladığımız değerlerin vesilesi olan, kutsi değerleri içinde barındıran âdeti sihirli ve çok hayırlı günlerdir.

Bir koku var sizi bayram sabahlarına götüren, o koku nedir?

Yaradan'a olan imanımızın, inancımızın tütsülediği, varlığımızın en temelinde olan ve doğduğumuz andan itibaren bize güç veren; hepimizin hissettiği, kokladığı, teneffüs ettiği, tarifi mümkün olmayan, eşsiz duyguların yüklü olduğu bir kokudur.

Hatıralarımda yer eden ilk orucum... İlk iftarım.. İlk teravihim... İlk bayramım...

Benim özel yaşamımda ve ailemizde tüm bu değerlere son derece saygı ve hürmet vardı. Ben ve ailem hep o değerlerle bütünleşerek yaşadık. Yaradan'a teslim olan yapımız hiçbir zaman eksik olmadı. Dolayısıyla bu değerlerle de çok küçük yaşlarda tanıştım. Çocukluk yıllarımda -Allah gani gani rahmet eylesin- Süleyman dedemle birlikte camiye giderdim, bayram namazlarını hiç kaçırmazdım. Caminin insanın benliğini saran o kokusuna çocukluk yıllarımdan aşınayım. Daha sonra kendimi bildim bileli de orucumu tuttum ve namazlarımı kıldım.

Bayram ikramında kahve mi çay mı, tulumba mı baklava mı? Ya da...

Hepsi geçerlidir şüphesiz. Kişilerin alışkanlıkları ya da önceledikleri vardır elbette ama biz bunların hepsini severiz. Yaradan'ın bizlere bahsettiği bu ikramları da misafirlerimize sunarız.

Bayrama dair zihninizde yer eden bir eseri bizimle paylaşır mısınız? (Şiir, beste, ilahi, kitap, mimari yapı...)

Yahya Kemal'in de çok ayrı bir yere koyduğu İstanbulumuzun göz bebeklerinden de biri olan Süleymaniye Camii...

Bayramda ilk kimi ziyaret edersiniz?

Şüphesiz ki öncelikle annemizi, babamızı ve aile büyüklerimizi, bilahare yakın komşularımızı ve çok sevdiğim, saydığım eş ve dostlarımı ziyaret ederim.

Nerede o eski bayramlar diyenlerden misiniz, neden?

Her ne kadar hayıflandığım bazı şeyler olsa da "Nerede o eski bayramlar?" demiyorum. Sadece "Bayramın bazı gerektirdiklerini de yaparsak daha iyi olurdu." diyorum. Tabii, eskiden bayrama has tüm değerler yerine getiriliyordu. Günümüzde de yerine getirilmeye çalışılıyor fakat

anda da aynı duyguları taşıyoruz da lakin çocuk olmamızdan mıdır nedir o ortam daha başkaydı. Neticede biz bayramlarda ailece birbirimize sevgimizi, saygımızı gösteririz ve ziyaretlerimizi yaparız. Bilahare sevdiklerimizi, eşimizi dostumuzu, komşumuzu yoklarız ve mümkünse de beraber olmaya gayret ederiz. Bunlar bizim bayramlarımızda vazgeçemediklerimizdir.

Bayram sofranızda kimi ağırlamak isterdiniz?

Bayram sofrasında katiyen herhangi bir ayırım yapmam ancak insan gayriihtiyari bayram sofralarında öncelikli olarak yakınlarıyla, sevdikleriyle ve saygı duy-

lar bizim için çok zevkli günlerdi. Ancak unutmadığım ve vazgeçemediğim bir bayram âdeti vardı ki o da babamın elbisesinden yeni bir elbise diktirmekti. O yeni elbiseleri nasıl diktirirdik? Babamın giyip de eskittiği o kumaşı terzi ters yüz edip ondan yeni bir elbise yapardı. Babamın giydiği elbiseleri ters yüz edip ondan yeni bir elbise elde etmek ve onu giymek vazgeçilmezdi ve olağanüstü mutlu olduğum bir hadiseydi. Onu bayram günü giydiğimde babamın elbisesini giyiyordum diye gururlanırdım. "Ben Zeki Bey'in oğluyum, ben onunla gurur duyuyorum." tavrıyla yürürdüm. İşte o elbise bizim için en değerli giysimiz ve hazinemiz olurdu. O elbiseye biz öyle sevgi ve saygı ile bakardık ki anlatamam.

Bayramlar içimizdeki çocuğa ne söyler?

Bayramlar, yani Yaradan'ın bizlere bahsettiği bu kutsi günler, içimizdeki çocuğa yaşama sevincini, inancı ve geleceğe güvenle bakmayı; saygıya, sevgiye, değerlere sahip çıkmayı öğütler.

Sizi mutlu eden bir an? Bayram mesajınız var mı?

Yaşamımda kendimi bildim bileli benim en mutlu olduğum an, uykudan uyanıp da yaşama baktığım, Yaradan'ın lütfuyla yaşadığımı gördüğüm andır. Bu an, Yaradan'a bana yeni bir günü ve yeni yeni nimetleri bahsettiği için şükrettiğim andır.

Bayram mesajıma da gelince... Tüm insanlığa, İslam âlemine dünyamıza birliktelik, huzur mutluluk ve sağlık diliyorum. Bayramlar, insanlara bu güzellikleri sağlayacak en güzel ve en özel günlerdir. Yaradan'ın yarattığı herkese, tüm varlığa selam olsun. Gönlü iyilik ve güzellik dolu insanların bayramını kutlar, onlara mutluluklar dilerim.

Orhan GENCEBAY:

“Bayramlar, içimizdeki çocuğa yaşama sevincini, inancı ve geleceğe güvenle bakmayı; saygıya, sevgiye, değerlere sahip çıkmayı öğütler.”

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

zamanın beraberinde getirdiği yeni gündem ve konular yaşam koşullarının değişmesine neden oluyor. Değişen yaşam koşulları içerisinde eski zamanlara ait bazı değerlerimizi yerine getirmekte zorlanabiliyoruz. Ancak bu durum değerlerimizi reddetmek ya da terk etmek değildir. Dolayısıyla değişen koşullara rağmen değerlerin yeniden kazandırılmasına ve daha iyi ifade edilmesine yönelik çalışmaların yapılması zaruret arz etmektedir. Zira biz bu değerlerimizle var olmayı ve kenetlenmeyi bilmiş bir milletiz.

Vazgeçemediğiniz bayram alışkanlığınız?

Biz bayramlara çok önem verir ve çok iyi hazırlanırdık evvelce. Şu

dukalarıyla birlikte olmak istiyor. Herkesin gönlümde yeri ayırdır ve katiyyen insan ayırımı yapmam. Hasılıkelam gerçek anlamda insan olmaya gayret eden kim olursa olsun bayram soframızda ağırlamayı arzu ederim.

Doğup büyüdüğünüz şehre dair unutmadığınız bir bayram âdetini bizimle paylaşır mısınız?

Birçok yerde gerçekleşen bayram hazırlıkları bizim oralarda da aynı şekilde uygulanırdı. Bayram namazına giderdik. Bayram namazından sonra tüm arkadaşlarımızla bayramlaşırız ve imkânımız doğrultusunda birbirimize bayram hediyeleri verirdik. Bayramları âdeti iple çekerdik, bayram-

AYASOFYA-İ KEBİR CAMİ-İ ŞERİFİ'NDE 88 YIL SONRA ÖZLEM VE HASRETLE İLK TERAVİH NAMAZI

Prof. Dr. Safi ARPAGUŞ
İstanbul Muftüsü

“Dua ve niyazımız; milletimizin ilelebet var olması, devletimizin ebediyyen payidar olmasıdır. Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'nin dünya durdukça Ümmet-i Muhammed'e secdegâh olması, Allah katına yükselen makbul dualarına mekân olmasıdır.”

Bir özlemli yıllardır beklenen. Yaklaşık bir asırdır İstanbul fethinin sembolü, çağ değiştiren fatihinin Fatih Sultan Mehmet Han'ın göz bebeği, bir çağı kapatıp yeni bir çağa geçişin besmelesi olan bu ulu mabed Ayasofya mahzun ve mükedder müminlerine kavuşacağı günleri beklemekteydi.

86 yıl sonra bir gün bir müjde aldı; prangalarının çözüleceği, hasretinin biteceği söylendi. O gün geldiğinde İstanbul bambaşka bir iklime bürünmüştü sanki. Surları aşan fetih ordusunun başkomutanıyla şehre girişi ve Ayasofya'ya yürüyüşü tekerrür ediyor gibiydi mana âlemlerinde. Minareleri yeniden hayat bulmuş, ezan-ı Muhammedî ve salat ü selamlar arşa yükselmekteydi. Yaşanan, bir ba's ü ba'de'l-mevt idi âdeti. Coşku, sevinç ve mutluluk gözyaşlarına karışan dualar İstanbul semalarını kaplamış, ülke sınırlarını aşarak bütün bir İslam âlemine dalga dalga yayılmaktaydı.

Sonra bu vuslatı kıskanan menhus bir hadise tüm dünyayı esareti altına alan Koronavirüs salgını Ayasofya ile müminlerinin arasına giriyor, âdeti sevinçleri gölgeleyen bir düğüm gibi boğazları nefessiz bırakıyor, saflarında omuz omuza gönül birliğini yaşayan insanlarla ulu mabet Ayasofya'nın arasına giriyordu. Hasret 88 yıla çıkıyor, özlediği ramazan-ı şerife, mukabelelere ve teravihlere kavuşması iki yıl daha gecikiyordu.

Nihayet iki yılın sonunda Ayasofya ile mümin gönüllerin vuslatına engel olan pandemi günleri maskesini araladı. İstanbul'un olduğu kadar ülkenin ve tüm insanlığın nefes darlığı çektiği

bu süreç iki yıl kadar devranını sürdürdükten sonra yavaş yavaş sis dağıldı ve tüm mabetlerimizle birlikte Ayasofya da yarım kalan sevincine devam etme imkânına kavuştu elhamdülillah. Böylece iki yıldır, namazlar, mukabeleler, teravihler, ilahiler, tevşihler ve temcitlerden ayrılığın mahzunluğu da son bulmuş oluyordu.

Salgın tedbirlerinin toplu ibadete imkân verir hâle gelmesiyle iki yıldır yaşanamayan ramazan, iftar, teravih, mukabele gibi özlem duyulan ibadet ikliminin coşkusu bu yıl toplumumuzun tüm kesimlerinde ayrı bir iştihak uyandırıyor.

Ramazan-ı şerifin gölgesinin üzerimize düştüğü üç ayların girişiyle yoğun bir hazırlık dönemi başlıyor, ülkemizin tüm camilerinde hummalı bir heyecan yaşanıyor. Rahmet, mağfiret ve necat damlalarıyla yüklü manevi bir iklim aziz misafiriyle bizleri selamlıyordu.

Ayasofya, yarım kalan sevincine kavuşmuştu. Neden sevinmesin ki; müminler omuz omuza idi artık saflarında. Minarelerinde “Lâilâhe illallah!” mahyası tekrar şavkımıştı. Mukabelelerde hafızların gür sedası kubbesinde yine çınlıyordu. Selalar, temcitler, tekbirler, salat ü selamlar o muhteşem fiziki yapıya mana katıyordu. Hele o enderun teravihleri yok mu? Ulu mabedin hafızasında hasret çektiği mutlu günleri âdeti yeniden yaşıyordu.

Ülkemizin ve İstanbul'un farklı şehir ve semtlerinden gelen insanlar, ilk teravihte saf tutmak için akşam namazıyla beraber camiye gelmeye başlarken, yatsı ezanına yarım saat kala Ayasofya-i

Kebir Cami-i Şerif'i tamamen dolmuştu. Görevlilerimizin camiye girişleri kapatması üzerine vatandaşlar namazı Sultanahmet Meydanı'nda kılmak durumunda kaldı. Birçok kişi meydan ile yeşil alanlarda yanlarında getirdikleri seccadeler üzerinde saf tuttu.

Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Ali Erbaş'ın mihraba geçişiyle ayrı bir anlam kazanıyor, enderun usulünün bütün coşkusu ile Ayasofya-ı Kebir Cami-i Şerif'i ve bu kutlu zaman diliminde onun içerisine sığamayıp Sultanahmet Meydanı'nı dolduran gönüller de cûş ü hurûşa geliyor, dualar gözyaşlarına eşlik ediyor, bu kutlu güne şahit olduğu için mümin gönüller Allah'a hamd ve şükür makamının zirvelerinde doluyordu. Kendisine yeryüzü mescit kılınan ümmet, Ayasofya'ya sığmıyor Sultanahmet Meydanı tarihî akşamlarından birine daha şahitlik ediyordu.

2022 yılının ramazan ayının ilk teravih namazı enderun usulü ile kılınmak üzere müezzinlerimizin ısfahan makamındaki salat ü selamlarıyla başlıyordu. İkişer rekâta selamlarla aralanan teravih namazımızda sırasıyla; rast, saba, hüseyni, hicaz ve acemaşiran, vitir namazında ise segah makamları icra ediliyor, Ayasofya'nın işin ehli güzel sesli müezzinleri tarafından bu makamlarda okunan ilahiler ve kasideler de tervîhalarda coşkuyu daha da artırıyor.

Prof. Dr. Ali Erbaş hocamızın kıraati, rekâtlarda seçtiği ayetlerin mana ve insicamı özlemle beklenen bu akşama ayrı bir değer ve revnak vermekteydi. Mihrap ile müezzin mahfilinin uyumu, gür sedaları ve muhrik edalarıyla "geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" denilecek bir tarih sahnesini, enderun günlerini asırlar öncesinden günümüze taşıyordu.

Namaz sonrasında cemaatle birlikte dua eden Prof. Dr. Ali Erbaş, vatandaşların ramazan ayını tebrik etti.

Ayasofya-i Kebir Camii'nde yeniden teravih kıldıkları için mutlu olduklarını belirten Diyanet İşleri Başkanımız, "Rabbimize ne kadar şükretsek azdır. 88 yıllık ayrılıktan sonra Ayasofya Camii tekrar teravihe kavuştu. İki yıl boyunca tüm camilerimizde teravih kılamamıştık. Özledik, hasret kaldık. Hamdolsun dualarımız kabul oldu, Rabbimiz ramazan ayına bizi kavuşturdu. İnşallah en güzel şekilde değerlendirme de nasip olur." dedi. Prof. Dr. Ali Erbaş, camilerin gençsiz kalmasını istemediğini dile getirerek, "Biraz önce arkadan gelen çocuk sesleri bizim sevabımızı artırıyor. Bırakınız rahatsız olmayı gönlümüz coşuyor. Bize Kâbe'yi, Ravza'yı hatırlatıyor. Orada da çocuk sesleriyle namaz kılınıp tavaf yapılıyor. Ayasofya Camii de tüm camilerimiz de dolup taşacak." diye konuştu.

Ramazan ayının Kur'an-ı Kerim ayı olduğunu ifade eden Prof. Dr. Ali Erbaş, bu ayda Kur'an-ı Kerim ile meşgul olmayı, çokça Kur'an okumayı ve anlamını tefekkür etmeyi, Kur'an ahlakı ile ahlaklanmayı tavsiye ediyordu.

Özlemle beklenen ve coşkuyla yaşanan bu güzel gece milletimizin birlik ve beraberliği, vatanımızın ve ülkemizin dirlik ve düzenliği için yapılan dualarla tamamlandı. Bu ulu mabedi İslam âlemine hediye eden Fatih Sultan Mehmet Han ve tekrar ibadete açılıp müminlerle buluşmasına vesile olan başta Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere emeği geçen tüm devlet ricaline yapılan samimi dualar ise bu mahşerî kalabalığın gönüllerinden dillerine dökülüyordu. Dua ve niyazımız; milletimizin ilelebet var olması, devletimizin ebediyyen payidar olmasıdır. Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerif'i'nin dünya durdukça Ümmet-i Muhammed'e secdegâh olması, Allah katına yükselen makbul dualarına mekân olmasıdır.

Bayram deyince... diye devam eden cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Bayram deyince Alvarlı Efe'nin dizeleri gelir dilime. Onun nutk-u şerif bayramları en iyi anlatan en veciz şiirdir.

Can bula cananını
Bayram o bayram ola
Kul bula sultanını
Bayram o bayram ola

Bir koku var sizi bayram sabahlarına götüren, o koku nedir?

O koku çocuklukta başkadır, gençlikte başka... Olgunluk çağında ise bambaşka... Çocuklukta belki yeni ayakkabıların, yeni kıyafetlerin kokusudur. Gençlikte bayram sevincinin, tutulan şekerin kokusu. Olgunluk çağında ise eğer bizde Cenab-ı Hak tarafından affedilme hissiyatı sâdir ol-duysa işte bayram o kokuda gizlidir ki o kokunun da tarifi mümkün değildir.

Hatıralarımda yer eden ilk orucum... İlk iftarım... İlk teravihim... İlk bayramım...

İlk orucumu tam olarak hatırlamıyorum fakat iftarlardan ziyade sahurlar çok ilginç gelirdi bana. Alışık olunmayan saatlerde bütün ev halkı ayaklanır, Allah ne ver-diye sahur yapılırdı. Bir de aklımda kalan bir an vardır ki sevgili babacığım kısa dalgada, ki o zamanlar radyoda kısa uzun ve orta sadece üç dalga olurdu, Kur'an sesi dinleyebilir miyiz, diyerek arama yapardı. Yemeyi içmeyi bir kenara bırakıp dakikalarca radyonun başında uğraşırdı ilahi kelamı duyabilmek için. O günlerden bugünlere baktığımda nimet içinde yaşadığımızı, iftarda ayrı sahurda ayrı Kur'an tilavetiyle evlerimizin nasıl da dolup taşıdığını görüyorum. İnşallah bunun kadr ü kıymetini bilip sahip olduğumuz bu güzide imkânları iyi değerlendirek yaşama biçimimize aktarabiliriz.

Bayram ikramında kahve mi çay mı, tulumba mı baklava mı? Ya da...

Güllacı tercih ederim.

Bayrama dair zihninizde yer eden bir eseri bizimle paylaşır mısınız? (Şiir, beste, ilahi, kitap, mimari yapı...)

Sanırım bu sorunun cevabını en başta verdim. Alvarlı Efe'nin nutk-u şerifidir. Bendeniz de bu nutk-u şeriften oluşan ilahiyi okumuşumdur.

Bayramda ilk kimi ziyaret edersiniz?

Bayramları daha ziyade vakfımızda karşılıyoruz. Bayramın ilk günü orada buluşarak hem büyüklerimizle hem de kardeşlerimizle bayramlaşıyoruz. Türbe-i şerifi ziyaret ediyoruz. Ardından anne baba-mızın mezarlarını ziyarete gidiyor kendileri için dua ediyoruz. Sonra da çoluk çocuk, eş dost olabildiğince bayramlaşmaya çalışıyoruz. Şimdilerde üzümlere ifade ediyorum ki bayram sevinci mesajlara

ram edebilmek için de bir gayret olmalı insanda yoksa gerisi çoluk çocuğun şeker bayramı olur. Bayramın kokusu o yeni ayakkabının kokusunda sıkışıp kalır. Olgunluk çağıyla kemale eremez.

Bayramlar içimizdeki çocuğa ne söyler?

Bayram içimizdeki çocuğa şunu demeli: Şimdi mutlu ol, şimdi sevin, şimdi eğlen. Ve inşallah sen büyüdüğünde gerçek sevincin, gerçek eğlencenin, gerçek lezzetin ne olduğunu da anlarsın. Aslında içimizdeki çocuğu da toplum olarak çocuklarımızı da bu ilhamla büyüttümlüyoruz. Onu olgunluk günlerine hazırlayacak bir bayram temeli çocukta oluştu-

Ahmet ÖZHAN:

“Yegâne galip Cenab-ı Hak’tır. Lütfuyla, keremiyle bize inşallah o anları sevinçli, korkusuz, emin bir şekilde yaşamayı nasip eder.”

SÖYLEŞİ Sema BAYAR

siğdirilmeye çalışılıyor. Eski tatlar bir bir çekiliyor. Bunu da doğru bulmadığımı belirtmek isterim.

Nerede o eski bayramlar diyenlerden misiniz, neden?

Nerede o eski bayramlar nostaljisine girmem. Olması gerekeni talep etmenin haricinde nostaljik bir yapıya sahip değilimdir. İlk gençliğimde ve çocukluğumda çok romantiktim ama sonra sonra, hayatı yaşadıkça, romantizm hayatımda pek yer bulamadı. O yüzden dinimi de örf ve âdetlerimi de nostaljik bir unsur olarak görmektense bu özel zaman dilimlerini uygun şekilde değerlendirmeye çalışırım. Bayramın hakikatini yaşamak, bayramın hakikatiyle meşgul olmak ve bay-

ram edebilmek için de bir gayret olmalı insanda yoksa gerisi çoluk çocuğun şeker bayramı olur. Bayramın kokusu o yeni ayakkabının kokusunda sıkışıp kalır. Olgunluk çağıyla kemale eremez.

Hayatınızda, bu benim için dönüm noktasıydı dediğiniz an?

Hayatımdaki dönüm noktam 1967 senesinde Üsküdar Musiki Cemiyetine ayak bastığım gündür. Dünyevi ve uhrevi hayatımın şekillendiği ocağ orası olmuştur. Hem Ahmet Özhan şöhreti ve zahir hizmet alanı oradan neşet etmiş hem de sevgili Tuğrul İnancer’le beraber manevi hayatımın da kilidi orada açılmıştır.

Günün hangi saati?

Günlük zaman dilimi olarak beş vaktin beşi de çok kıymetlidir benim için. Cenab-ı Hak varlığı algılayabilmemiz ve kulluğumuzu yerine getirebilmemiz için her vakte çeşitli değerler ve açılımlar lütfetmiştir. Yine de imsak ile başlayan sabah namazı vaktini bir nebze ayırıyorum. Onun gizemi hem vaktin varlığımıza tesiri ve hem de nefse ağır geldiğinden çok kolay elde edilemeyen bir vakit olmasıyla ilgili sanırım..

Cevabını en çok merak ettiğiniz soru ve varsa sizin cevabınız?

Ben bunu en çok merak ettiğim şey olarak cevaplandırayım. Ne zaman öteki âleme göçeceğim, o anda ne hissedeceğim, inşallah Cenab-ı Hak lütfuyla keremiyle beni affettiği kullarından eyleyecek mi? En çok merak ettiğim şey bu. Tabii siz de buna şöyle bir şey ekleyebilirsiniz. Nasıl yaşarsan öyle göçersin. Biz de elimizden geldiği kadar o anı gözleyerek yaşamaya çalışıyoruz, nefsimizle cedelleşiyoruz. Yegâne galip Cenab-ı Hak’tır. Lütfuyla keremiyle bize inşallah o anları sevinçli, korkusuz, emin bir şekilde yaşamayı nasip eder.

Hayatta rafa kaldırdıklarınız?

Hayatta rafa kaldırdığım şeyler olabildiğince Cenab-ı Hak’ın uzak durun dediği şeyler. İnd-i ilahide makbul olmayan şeyleri nefsimde söz geçirebildiğim ölçüde rafa kaldırmışumdur, kaldırmayı da arzu ederim.

Bayram mesajınız var mı?

Alvarlı Efe'nin nutk-u şerifindeki mesajını yinelemek isterim. Bayramın bayram olabilmesi için el tuta kitabını, dil tuta hitabını... Bunlara dikkat etmek lazım. Elimizde Allah'ın kelamı, gönlümüzde Resûl'ün sevgisi ve sünneti, fiilimizde bir Müslümana yakışacak vakar ve doymuşluk içerisinde hayatta vaktimizi hizmetle doldurmak. Böyle bir ömür nasip etsin Allah, böyle göçersek asıl o zaman bayram o bayram olur.

BAYRAM

Necip KARAKAYA

“Bayramlarda bayramlaşmak gerekir... Kendimizle, ailemizle, milletimizle ve kardeşlerimizle... Ve bir de medeniyet dünyamızın göz bebeği olan şehirlerimizle...”

Bayram; neşe, mutluluk, refah, sevinç gibi anlamları olan bir kelime...

Müslümanların bayramlarında her şey ölçülü...

Her şey bir kurala bağlanmış...

Toplum, bayrama günlerce önceden hazırlanmaya başlıyor...

Toplu temizlikler, yeni giysiler...

Arife günü ya da bayramın ilk günü kabristanları ziyaret ederek vefat eden yakınları ve ahireti hatırlama...

Okunan Fatihalarla geçmişleri de bayramın sevincine ortak etme gayretleri...

Ve bayram, bayram namazı ile başlıyor...

Bütün kullar Allah Teâlâ'nın huzurunda...

Bayram hutbesi ile alınan öğütler, nasihatler...

Ramazan Bayramı'nda vacip olan fitır sadakasının fakirlere dağıtılması...

Kurban Bayramı'nda ise fakirlere dağıtılan kurban etleri...

Yani bizde bayram; ölü diri, fakir zengin herkesi güzellikle, huzurla kuşatıyor.

Ve bayram; istiklal, hürriyet, toplumsal barış ve huzur içinde bulunan Müslümanların en tabii hakkı.

Evet, bayram...

Oruç tuttuk...

Zekâtımızı, sadaka-i fitrımızı verdik...

Ramazan sayesinde var gücümüzle kötülüklerden uzaklaştık...

Toplumsal huzuru yani bayramı -bir yönü ile- hak etmiş gibiyiz...

Ve bayram, ramazanla kazandığımız güzelliklerin terk edileceği gün olmamalı...

Ramazan'da Müslümanca bir hayat sürme gayretinde olduk, bayramı hak ettik.

Unutmayalım ki İslami yaşayışı sürekli kılsak bayramımız da sürekli olacaktır.

Ve bayram; istiklal, hürriyet, iç barış, toplumsal huzur istiyor...

İslam âleminin hasretini çektiği şeyler de bunlar değil mi? Gerçek

bayramlara kavuşabilmek için bunları elde etmeyi hedeflemekten başka çare var mı?

Allah Resûlü (s.a.s.), “bayram gecelerinin duaların geri çevrilmeyeceği gecelerden olduğunu” haber veriyor.

O hâlde biz de Yüce Rabbimize;

Müslümanların şuurlanıp İslam'a sarılmaları için,

Doğu Türkistan, Kudüs ve sair esir İslam beldelerinin hürriyete kavuşması için,

İslam ülkelerindeki iç huzursuzluğun ortadan kalkması için,

İslam ülkeleri ve toplumları arasında birlik ve kardeşlik duygularının gelişmesi için, yalvaralım...

Benim bayramım...

Çok şey söyler bayram mümine ve ne güzellikler uyanır kalplerde geliyle.

Bayram beklenendir mümincesine.

Rahmettir, mağfirettir, müjdedir bayram...

Bayram; müminlerle, bayramı hak edenlerle kucaklaşmak ister, bayramlaşmak ister tekbirlerle...

Bayram vahdettir çünkü.

Bayram ilahi huzura kavuşmanın bir provasıdır müminler için.

Gönül ikliminin semalarında yankılanır evvela bayram.

Doldurur gönül kubbesini hoş sedasıyla.

Bayram sevinçtir, huzurdur, heyecandır, geçmişle kavuşmak ve geçmişin hüznünü dahi huzurla yâd etmektir.

Fıtrata yaklaşmak ve giderken o, hasretle yine kavuşmayı ümit ederek sınıksız sarılmaktır.

Ömrü bayramla tarif etmek...

Eskiler ömürlerini kaç bayram gördükleriyle hesaplamış. Böylece hatırlarındaki ilk bayram ile yaşadıkları son bayram arasını ömür bilirler, geleceğe dair de “daha göreceğimiz kaç bayram kaldı” diye ömür bereketi için dua ederlermiş. Yaşanan her bayram kıymetlidir, kıymet katar mümine.

Bendeniz de böylece gidiverdim çocukluğumun bayramlarına.

Çocuk bayramlarım...

Çocukken bayram da çocuktu sanki. Heyecanla beklediğim bir arkadaş, birlikte neşeye gark olacağım bir yoldaş, oyunlar oynayacağım, bayram namazına gideceğim, tekbirler getirip musafaha sırasına girip, büyüklerin duasını alacağım bir kardeşi benim için.

Bir vaizin oğluyum ben. Bilenler bilir, vaizler ramazan-ı şerif boyunca vaaz ederler teravîh öncesi. Bütün bir ramazan benim için bir medrese oluverirdi. Babamın lisanından çocuk diماغına işlenirdi İslam'ın güzellikleri.

Her günün sonunda, sahur sofralarında, yeni bir orucun başlangıcında bayrama kavuşmaya kaç günün kaldığı hesaplanırdı. Şimdi ömrümüzü hesapladığımız gibi. Beklenen de bekleyen kadar heyecanlıydı çünkü.

Benim bayramım çocuktu, babamın bayramı ise büyümüş baba olmuştu.

Öyle bir baba ki daima gülümseyen, incitmeyen ve incinmeyen, güzel sözlü, şefkat ve merhametli, huzur veren, herkesin sevdiği ve kimseden sevgisini esirgemeyen, anlayan ve dinleyen, cömert, sevgi dolu ve daha nice güzel ahlak örneğini sergileme gayretinde olan bir baba.

Şimdi ben de bir babayım artık. Babasının bıraktığı yerden bayramlarla baba olmayı öğrenen, çocuklarının bayramlarına babalık yapan bir bayram büyütüyorum gönlümde. Özlemim, hasretim hiç dinmiyor elbette babama, çocukluğuma, çocuk bayramlarıma ve babamın bayramına. Ondan öğrendiğimle bayramı yaşıyorum ve yaşıyorum evlatlarıma...

Ve bayramlaşma...

Bayramlarda bayramlaşmak gerekir... Kendimizle, ailemizle, milletimizle ve kardeşlerimizle...

Ve bir de medeniyet dünyamızın göz bebeği olan şehirlerimizle...

Buhara'dan, Bursa'dan Bosna'ya...

Mekke'den, Medine'den Kudüs'e...

Bağdat'tan, Şam'dan İstanbul'a...

Bayram sevincini taşımak gerekir. Ve bir de Kâbe ile bayramlaşmalı... Ve o mübarek eve yönelen kardeş gönüllerle...

Mescid-i Nebî ile bayramlaşmalı, Âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz, müjdecimiz, kurtarıcımıza arz etmeli bayramlık gönlümüzü...

Mescid-i Aksa'yı mahzun bırakmamalı elbet... Her Müslüman gönülde şuura dönüştüğünde kurtuluşun yakın olduğunu bilerek dua dua bayramlaşmalı ilk kıblemizle...

Ve Ayasofya...

Çok bayram birikti yaşanacak senin kubben altında...

Tekbirler kazasını bekler...

Bayramın mübarek olsun Ayasofya...

Bayramınız mübarek olsun...

BAYRAMLAŞMA DEYİNCE AKLA MALİ GELİR

Prof. Dr. Ahmet KAVAS
T.C. Dakar Büyükelçisi

“Günümüzde selamı sadece dilinin ucuyla vermekle yetinenlere bakınca kişinin tüm aile efradını bayramlaşmaya dâhil etmesinin değeri daha iyi anlaşılıyor.”

Farklı inanç toplumlarının sevinçlerinin paylaşıldığı günlerden ülkelerin çoğu zaman bağımsızlıklarını yâd etmek için benimsedikleri millî günlerine kadar hepsi genelleştirilip bayram hüviyetinde değerlendiriliyor. Ciddi hazırlık gerektiren resmî törenler yanında sıradan bir âdeti yaşatma da kendi içinde geçmişten geleceğe izler taşıyor. Özellikle dinî anlamda kutlananlar için tarih içinde geliştirilip tekrarlanan kalıplaşmış kelimeler hatta cümleler, çok istisnai olarak en köklü geleneklerini sürdürenler arasında Mali Cumhuriyeti’nde âdeta bir dua şekline dönüştürülmüş.

1993 yılı Nisan ayında ilk defa gittiğim Mali Cumhuriyeti’nin başkenti Bamako’da ilk dikkatimi çeken hususlardan birisi insanların birbirlerini sadece selamlama ile geçiştirmeleri idi. Hem bayramlaşma için hem de genel anlamda Müslümanlar birbirleriyle karşılaştıklarında aralarında yerel Bambara

dilinde uzunca bir konuşma başlıyor. Bu lisana sanki “Malice” anlamında “manding” de deniyor. Ancak birinin her cümlesinden sonra diğeri bir kelime ile cevap vererek “âmin” diyor. Kulağa sanki “lamine” diyormuş gibi geliyor. Birinci seyahatimin üzerinden tam bir yıl geçince bir kez yine Nisan ayında bir araştırma gezisi daha yaptım. Bu arada Afrika’ya bir daha gelip gelememe ihtimaline karşı bu ülkenin komşusu olan Senegal’i çok merak ettim. Aslında amacım bundan yaklaşık 30 yıl önce bu bölgedeki Müslümanların çocuklarını nasıl eğittiklerini araştırmak ve doktora eğitimimi bu konu üzerine yapmaktı. Alışık olmadığımız bir toplum içinde çevreye hemen uyum sağlamak istersek yolumuzu Mali’ye düşürmemizde fayda var.

Paris’te dünyanın her tarafından gelen büyük küçük insan toplulukları vardı. Bunların çoğu zaman Fransa’ya geldikleri, ilk kuşaklar arasında alışkanlıkla-

rını büyük oranda devam ettirdikleri ancak ikinci ve üçüncü kuşaklarda bu değerlerin yerini içinde yaşanılan ülkelerin aldığını görüyorduk. 1990’lı yıllarda çok sayıda Malili bir yolunu bulup perdesi buraya geliyordu. Metrolarda, otobüslerde, hızlı trenlerde kulağınıza bir mırıldanma geldiğinde, istemsizce hemen o tarafa döndüğünüzde birbiri ile selamlaşan iki Malili arasında geçen bu dua mahiyetindeki sözleri duyuyorsunuz. Bu davranışa herhangi bir anlam verilemiyor. Ancak Bambara diline aşina olmasanız da “âmin” sözcüğü kolay işitiliyor.

1994 yılı Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında Bamako seyahati sırasında bu mırıldanmalar âdeta daha fazla merak uyandırıyor. Özellikle Fransızların o yıllarda dünyanın farklı ülke ve bölgelerinden 90 kadar yabancı dil öğrettikleri Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsünde, Mali’nin en yaygın dili Bambara ile Senegal halkının yüzde sekseni tarafından konuşulan yerel Volof dilini öğrenmeye başlamıştım. Komşu iki devlette her ne kadar müsterek maziden izler bulunsun da mesele bayramlaşma âdeti Malililerde tüm dünyaya örnek olacak bir değere sahiptir.

Özellikle bir kişi bayram günü geldiğinde muhatabına şu ifadede bulunduyorsa onunla gelecek sene de bu mübarek günü birlikte yaşama temennisini taşıyor demektir. Bugün birçok ülkede, ki buna Mali de dâhil, silahlar insanların günlük hayatına şekil vermeye kalkışıyorsa toplum yapısına ciddi müdahaleden bahsedilmelidir. Yoksa “aw sambe sambe” diye söze başlayan birisine, yani “her sene beraber olalım” giriş cümlesine ancak “âmin” denir. “Sitigi yala” ile bizdeki “ömrünüz uzun olsun” dileğine benzeyen ikinci duaya da ancak “âmin” cevabı uygundur. “Moketigi

yala” ile gelecek yılda yaşlıları da görelim isteği “dedenizle birlikte” ifadesi, onları mutlu etmeye yeter. Nineler de duada yerini alıyor ve babaanneye de hayır duası olarak “mamusotigi yala” yani “babaannenizle beraber” deniliyor. Muhatabımızın babası “fatigi yala”, annesi “batigi yala”, ağabeyi “koroketigi yala”, ablası “koramusotigi yala”, küçük erkek kardeşi “dokoketigi yala”, küçük kız kardeşi “dokamusotigi yala” ve hanımı da “musotigi yala” ile duada unutulmuyor. Çocuklar geleceği inşa edecekler diye onlar için “dentigi yala” diye âdeta dua kıvamında ifadeler kullanılır.

Bayramlar eş, dost ve akraba ile kutlanırsa dargınlar barışırsa bir anlamı olur. Bayramlaşmada Malililer “San mu te gninan ye aw be ka ce ka seli nokon fe si si can ani badenyala.” derken tüm akrabalar için de uzun ömürler temenni edilir. Onlara da uzun ömürler dilenmeden bu dua tamamlanmaz. Gelecek bayramlara kavuşmanın nasip olması için Allah Teâlâ’ya niyazda bulunarak “Allah ka an ka seliw caya.” denilir. “Allah ka san caman yira awna.” sonuç cümlesiyle de daha nice yıllara birlikte kavuşmak dilenir.

Günümüzde selamı sadece dilinin ucuyla vermekle yetinenlere bakınca kişinin tüm aile efradını bayramlaşmaya dâhil etmesinin değeri daha iyi anlaşılıyor.

Teknolojinin bize sağladığı binlerce kolaylık arasında telefonlarımızla yazdığımız “bayramın mübarek olsun” cümlelerine ve duygu yüklü kopyala yapıştır mesajlarına ne demeli? Artık herkesin dilindeki aynı tabirle yazılan bu mesaj, muhataplarımızda herhangi bir karşılık buluyor mudur acaba? En yakınımızın bile sesini duymadan “al sana bayramlaşma mesajı” tavrı ile ben görevimi yaptım der gibiyiz. Malililer dışında acaba “efradını cami, ağyarını mani” bir bayramlaşma usulü başka toplumlarda var mıdır bilmiyorum ama varsa mutlaka bunlar tespit edilip dünya Müslümanları arasında yaygınlaştırılabilir diye düşünüyorum. Sene de bulaşalım. cümlesi tek başına bayramlaşmadaki dayanışmaya sınırlı bir yaklaşım olarak kalıyor.

Prof. Dr. Ümit MERİÇ:

“Ortak manevi değerler etrafında toplanan insanlar bir kolyenin ya da bir tespihin dağınık taneleri gibi hayatlarını sürdürürken bayramın ipiyle o kolyenin taneleri yeniden birbirine yakınlaşır ve birbiriyle kucaklaşır.”

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

Bayramlar hoş kokularla gelir ve gönül dünyamızı o kokularla doldurur. Bayramlarda sizin gönül dünyanız hangi kokularla dolup taşar ve bunların sizde tesirleri nelerdir?

Bayramlar, toplum hayatının gevşeyen sosyal ilişkilerinin yeniden tesisi ve yeni bağlarla kurulması için en güzel vesiledir. Özellikle salgın sonrasında insanlar arasındaki ilişkiler o kadar gevşedi ve insanlar birbirlerinden o kadar uzaklaştılar ki sanıyorum önümüzdeki yıllarda yaşanacak bayramların önemi sadece bu sebepten bile mana kazanacak. Benim için bayram geçmişlerimizi hatırlamak ve bu vesileyle mezar ziyaretleri yapmak anlamına geliyor evveliyetle. Dolayısıyla bayramda, genelde bayram namazından sonra mezarlık ziyareti yaparım ancak bayram namazlarını da evde değil bir camide mahallelilerimle ya da şehirlilerimle bir arada kılmayı tercih ederim.

Nitekim seneler boyunca her bayram sabahı, bir manada Yahya Kemal’in davetine icabet ederek Süleymaniye Camii’nde bayram namazını kılmaya giderim. Giderken de yanıma çikolata, şekerleme gibi şeyler alırım ve namazdan sonra caminin kapısında durarak camiden çıkan müminlere ikram ederim. Böylece hiç tanımadığım ve belki de bir daha hiç karşılaşmayacağım ve hiç görmeyeceğim insanlarla bir bayram sabahı çerçevesinde olsun bir müminlik muhabbeti oluşturmaya ve onlarla inşallah ahirette bu tanışmamızın devamında tekrar görüşmemize bu ikramın bir vesile olmasına niyet ederim. Elbette ki türbe ziyaretleri yaparım bayram sabahları ve annemin, babamın, ondan sonra da abimin de mezarını ziyaret etmek üzere Zeynepkâmil semtine gelirim. Bu semtin benim için ayrı bir manası var. Zira ben Zeynep Kamil doğumluyum. Malumlarınız onların çocukları olmamış hiç ve böyle gelecek kuşakların dünyaya doğacakları müesseseyi hazırlamışlar. Zaten göbek adım da Zeynep’tir benim. Dolayısıyla bayram sabahlarında onların hazırlamış olduğu müessesede dünyaya gelmiş bir bebek olarak onlara duyduğum minneti ifade etmek maksadıyla onların türbelerini de ziyaret ederim. Tabii ki bayramlar eş dost ve akrabaların bir araya gelmesine vesile olan en güzel günlerdir. Bu sebeple kendi ailemle ya da kızımın da dâhil olduğu yeni aileyle birlikte bir bayram yemeği yeriz. Çünkü bayramlar dışında hiçbir zaman o kadar kalabalık olamıyoruz. Sadece bayram sabahındaki bir sofrada bazen 20-30 kişi kadar buluşuruz ve güzel bir yemek yiyerek bayramın gelişini kutlayıp birbirimizle muhabbet deryasına dalarız.

Bayramlar denilince hep bir çocukluk özlemi duyulur ve evvela çocuklarla anılır. Bayram çocuk ilişkisi açısından neler söylemek istersiniz?

Bayram hatıraları hepimizin hayatında yer alıyor. Özellikle tüketim toplumunun henüz bu kadar gayyasına dalmadığımız o yıllarda bayramlarda çocuklara yeni elbiseler dikilir ya da alınır, yeni ayakkabılar çocuklara hediye edilirdi. Dolayısıyla bir manada bayram, vücudumuzun yeni bir kimlik kazandığı buna bağlı olarak da ruhumuzun neşelendiği yenilenme dönemidir. Ben Fethipaşa Korusu’nda otururken çocukluğumda dayımın hanımı bana beyaz ve mavi kurdeleli bir elbise dikmişti. Bayramlardan Kurban Bayramı’ydı ve komşumuzun bahçesinde bir koç kesiliyordu. Tabii bir çocuk için görülmesi ilginç bir manzaraydı. Koçun kurban edilmesini seyretmek için abimle birlikte el ele oraya gitmiştik. Koçu boğazlayan kişi bıçağı vurduktan sonra nasıl olduysa birkaç kan damlası elbisemin üzerine sıçradı. Buna sevinmem mi yoksa ağlamam mı gerektiğine o zaman karar verememiştim.

Toplumu bir arada tutan değerler çerçevesinde baktığımızda bayramların sosyolojik öneminden kısaca bahsedebilir misiniz?

Bayramlar, gevşeyen sosyal ilişkilerin yeniden bağlandığı dolayısıyla toplumsal dayanışmanın arttığı günlerdir. Ortak manevi değerler etrafında toplanan insanlar bir kolyenin ya da bir tespihin dağınık taneleri gibi hayatlarını sürdürürken bayramın ipiyle o kolyenin taneleri yeniden birbirine yakınlaşır ve birbiriyle kucaklaşır. Bu şekilde yalnızlık duygusu ortadan kalkar, toplumsal dayanışma kendisini kuvvetle hissettirerek insanın bir topluma, bir medeniyete ait olma şuurunu kuvvetlendirir. Bu da manevi açıdan eşi bulunmaz bir ilaçtır.

Rahmetli babanız Cemil Meriç’le bayramlar evinizde nasıl yaşanırdı?

Genellikle benim örneğini gördüğüm bir aile hayatı olması bakımından yine büyüklerin ziyareti ve birlikte yenen yemekler ve çocuklara verilen harçlıklarla akıp giderdi bayramlar.

İnsan, zamanın bir rüzgâr gibi esip geçtiği ve bir su gibi aktığı ömürde gönlünü titreten bazen de gözyaşlarını harekete geçiren anılar biriktirir. Siz de bayrama dair unutamadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

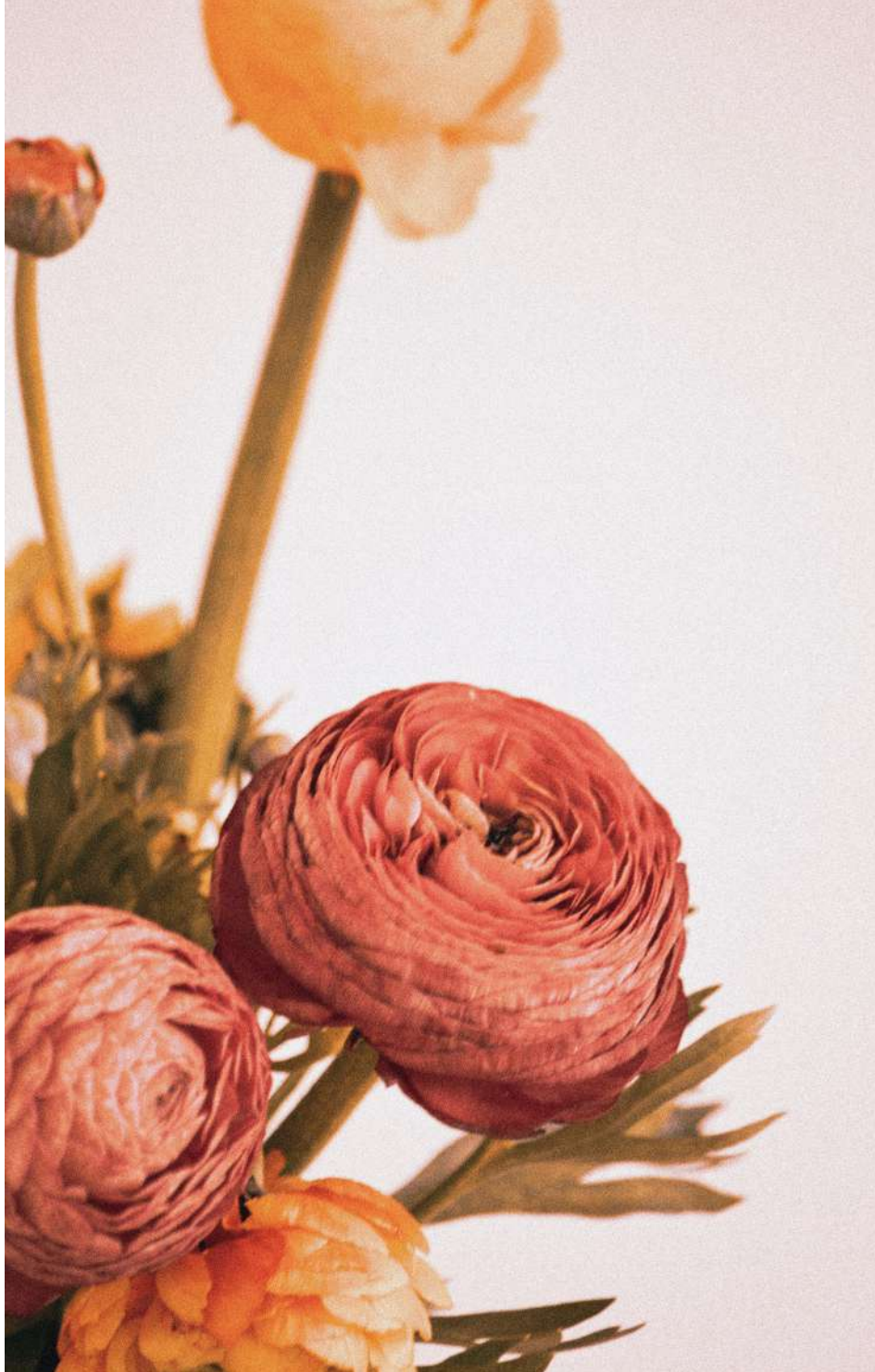
Hem üzülerken hem sevinerek ifade etmek isterim ki şu anda İstanbul’da bayramlar bundan 50-60-70 yıl öncesine göre çok daha canlı bir şekilde kutlanıyor. Elbette bayramlarda arabalarına binip güney sahillerine giderek tatili tercih eden insanlarımız da var. Ancak benim çocukluğumda hiçbir zaman mezarlıkların önünde arabalar dizi dizi dizilmezdi. Ortak değerleri paylaşan insanlar, birbirleriyle anlamlı bir şekilde bu kadar buluşmazdı. Bence İstanbul’a bayram, 60 yıl evvelinden çok daha büyük bir sevinçle geliyor ve kutlanıyor. Bunun böyle yani onar yıllık dilimleri göz önünde bulundurursak, bayrama verilen ehemmiyet, aslında manevi değerlerimize yönelik önemi ve dönüşü gözler önüne seriyor. Dolayısıyla İslamiyet’in çok daha doya doya yaşandığı bir döneme girmiş bulunuyoruz. Bu da ülkemizin ve dünyamızın geleceğinde insani ve İslami değerlerin katmerlenerek artacağına bir müjdecisi olarak kabul edilebilir. O açıdan İstanbul’da daha sevinçle, iştiaqla ve şevkle kutlanan bayramların olması gelecek açısından bana büyük bir mutluluk veriyor.

İLİŞKİLERİMİZİ ONARAN BAYRAMLAR...

Prof. Dr. Nevzat TARHAN

“Modernizmin insana getirdiği en büyük tehlikelerden biri yalnızlık. Bayramlar, bu tehlikeyle mücadelede önemli bir araç. Yalnızlık, küresel bir sorun. Bayramlar aslında bunu değiştirmek için bir fırsat hâline dönüşmeli. Hiç olmazsa bayramlarda büyüklerimizi ve yakınlarımızı arasak hem çocuklarımıza örnek olmuş hem de ileri yaştaki kişilerin yalnızlık duygularını gidermiş oluruz.”

Bayramlar, insan psikolojisi ve toplumsal huzur açısından çok önemli dönemlerdir. Bayramlarımızın insan ilişkilerini onarıcı yönü vardır. İki yıldır pandeminin gölgesinde bir yaşam geçirirken yaşamda pek çok şeyin değişmesine karşın bayram geleneğinin toplumumuzda değişmediğini söyleyebiliriz. Bayramın anlamını hissetmeli, büyüklerimizi ve sevdiklerimizi arayaarak gönüllerini almalıyız. Bayramların, yalnızlığın giderilmesinde önemli dönemler olduğu da unutulmamalı...

Sosyal ve manevi boyutu yüksek olan ramazan ayı, fedakârlıklarımız ve tahammüllerimizle nefsin terbiye edildiği, ego eğitiminin yapıldığı bir dönem. Hemen arkasından gelen bayram ise fitri bir şey. Bayramların insanın beynindeki ödül ceza sistemine uygun ve ilahi bir şekilde “Bu dönemde sen manevi olarak ilahi rıza için fedakârlıklar yaptın, sosyal sorumluluklar aldın, insanlara yardım etmeye çalıştın. Bunun sonucunda bayram bir ödül.” tarzında bir de psikolojik boyutu var.

Dinî ve millî bayramlar bir milleti millet yapan en önemli kültürel standartlardır. Ortak hikâyeler, yaşantılar ve hayat senaryolarının yazıldığı günlerdir. Ortak kültürel hafızanın, birlikte yaşanan günler ve ortaya çıkan hikâyelerin, gelecek ortak ideallerin en önemli tecrübe alanı bayramlardır. Ne kadar çok ortak güzel yaşantı o kadar çok bağlılık demektir.

Bayramın manasını kimse unutmadı...

Dünyada yaşanan değişimlerden ülkemizin de etkilenmesine rağmen bayram geleneği toplumda değişmedi. Dünyada modernizmin oluşturduğu

dalgalar, etkiler Türkiye’de de kendini gösterdi. Birçok şey değişti ama bayram geleneği toplumda değişmedi, hiç kimse bayramın manasını unutmadı. Çocukluluğumuza baktığımızda en güzel günler olarak bayramları hatırlarız. Çocukların güzel kıyafetler alması, o gün komşuları dolaşarak herkesin ödüllendirilmesi ve hoş karşılanması toplumsal bilinçaltına yerleşmiş durumlardır.

Ah o eski bayramlar...

Çevremize baktığımızda herkes ah o eski bayramlar der dikkat ederseniz. Yüz sene öncesi de iki yüz sene öncesi de aynı şeyi söyler. Ah o eski bayramlar... Sosyolojik ve psikolojik olarak değerlendirdiğinizde aslında kişi kendi çocukluğundaki bayramları özlediği için bunu söylüyor. Çünkü hemen hepimizin çocukluk bayramları güzel geçmiştir. Aile bağları güçlenmiş, şiddet öfke azalmıştır bu dönemlerde. Böyle bir dönemde ve ailede çocuk da kendini daha mutlu ve güçlü hisseder. O günleri hiç unutmaz. O nedenle kendi kültür ve değerlerimizin çocuklara aktarılması çok önemli. Böylece millî kimliğimiz ve değerlerimizin aktarıldığı bayramları korumuş oluruz.

Toplumu birleştiren önemli değerlerdir...

Bayram, geleneğinin devam etmesi, toplumun ortak kültürlerinin devam etmesi açısından oldukça önemli. Toplumu toplum yapan ortak kültürel değerleri, gelecekle ilgili idealleri ve geçmişteki birikimleridir. Bunlar ne kadar çok ortaksa o toplum birlik oluyor, değilse de o toplum ufak bir krizde dağılan bir toplum oluyor. Bu nedenle bayramlar bütün toplumu birleştiren değerlerden en önemlisidir. Bunu canlandırıp yaşatmak gerekir.

İlişkilerimizi onarıyor...

Bayramların sosyal boyutta insan ilişkilerini onarıcı özelliği bulunuyor. Öyle ki bayramda kırgınlıkları gidermek, dostluğu tazelemek, çocuklarımıza bayramda standart günlerden daha sıcak yaklaşmak, onlara bayram hediyesi almak ve aile çevresinden çocuklara bayram harçlığı verilmesi o çocukların hayata güvensiz bakışını düzeltiyor. Günümüzde insan ilişkilerindeki en önemli değer güven duygusudur. Bu bilimsel olarak çalışmalarda da ortaya konuluyor. Güvenin oluşması için insanda korku duygusunun azalması gerekiyor. Korku duygusunu azaltan duygu ise sevgidir. Sevgiyi artıran davranış birebir iyilik yapmaktır, sevgiyle yapılan iyilik korkuyu azaltıyor, güveni artırıyor ve insani ilişkilerde pişmanlık duygusu yok oluyor. Bu yüzden bayramlar toplumda huzur ve barış için çok önemli. Komşunun

komşuya olan öfkesi ve kırgınlığı bayramlarda telafi edilebiliyor. Akrabalar arasında bir kırgınlık varsa “Bayram artık boş ver.” denilerek barışma ve bağışlamalar sağlanabiliyor. Bayram bir fırsat oluyor.

Sosyal sermayeyi artırıyor...

Travma tedavisinde bağışlayıcılığı öğretiriz danışanlarımıza. Çünkü bağışlayıcılığı öğrettiğimiz zaman travmayı çözüyoruz. Bayram, kişinin bağışlamayı hayatında ön plana çıkartmaya çalışması demek. Negatif duygularını, korkularını, düşmanlıklarını giderecek. Karanlığın beş atlısı olarak nitelendirdiğimiz kin, öfke, kıskançlık, düşmanlık, nefret duyguları var. Bu duyguların yerine bireysel olarak neşe, sevinç, barış gibi olumlu duyguları koymak gerekiyor. Sosyal olarak da insanlarla olan ilişkilerde sevgi, güvenin çoğalmasını sağlıyor ve aynı zamanda görünmeyen toplumsal barışa, huzura hizmet ediyor. Toplumsal barışı, huzuru, insan ilişkilerindeki sağlıklı ilişkiyi sağlayabilecek adımlar atmak önemlidir. Bayram ve düğün gibi ortak kültürel faaliyetlerin hepsinin sosyal sermayeyi arttırıcı özelliği vardır.

Bayramlar yalnızlıkla mücadelede bir fırsattır!

Modernizmin insana getirdiği en büyük tehlikelerden biri yalnızlık. Bayramlar, bu tehlikeyle mücadelede önemli bir araç. Yalnızlık, küresel bir sorun. Bayramlar aslında bunu değiştirmek için bir fırsat hâline dönüşmeli. Hiç olmazsa bayramlarda büyüklerimizi ve yakınlarımızı arasak hem çocuklarımıza örnek olmuş hem de ileri yaştaki kişilerin yalnızlık duygularını gidermiş oluruz. Koronavirüsten sonra yalnızlık daha da arttı. Bayram gibi özel günler yalnız, yetim ve muhtaç olan dezavantajlı insanlara dokunmak için bir fırsat şu anda. Muhakkak çevremizde engelli, yardıma muhtaç, ihtiyacı olan kişiler vardır. Onlara dokunmayı da ihmal etmemek gerekiyor.

Bayram çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlar.

Çocuklara hayatla ilgili sorumlulukların verilmesi gerektiğini hepimiz biliriz. Beraberinde merhamet ve iyilik gibi duyguları anlatmak da çok önemli. İşte bayramlar, çocuğa kötü duygularla baş etme ve merhamet kavramının öğretilmesinde; özgürlük ve sorumluluk dengesinin öğretilmesi, küçük yaşlardan itibaren hayatın sorumluluklarının çocuğa verilmesi adına bizlere fırsatlar sunuyor. Bayram çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlıyor. Komşu ve akraba ilişkilerinin güçlendiği, birebir iyilik yapma dönemi bayramlar, kişilerin tanımadığı insanlara yardım ettiği

dönemler oluyor. Çocuk iyilik yapmayı da bu dönemde öğreniyor. İyilik yapmak öyle bir duygu ki hem karşı tarafı hem iyilik yapanı mutlu ediyor. Bayramda yardımlaşmak, ziyaretlerde bulunmak gibi unutulmuş geleneklerimiz çocuğun hayatı öğrenmesine vesile oluyor.

Bayramın dili “Sevgi” olmalı...

Bayramlarda duygu paylaşımı olur. O nedenle bu dönemlerde sevgi dilinin kullanılması çok çok önemli. Bu hediyeleşmekle, takdir, onay ya da tebessüm dolu bir ifade ile olabilir. Dezavantajlı grupları; engelli, hasta, çocuk, yetim, yaşlı, mağdur, mazlum, tutuklu, hükümlü kişileri düşünmek onları sevindirmek geri dönüşü olan bir yatırımdır. Hem onlar kazanır hem de siz. Hissedeceğiniz iç huzuru ve şükran duygusu para ile ölçülmez.

Gidilecekse önce gönül alınmalı...

Eğer çocuklar bayramda ailelerinin yanında olamayacak ve bir yerlere gitmek zorundalarsa kesinlikle büyüklerinin gönüllerini almalı. Bayram öncesi de olsa onları ziyaret etmelidir. Onların gönüllerini hoş tutarak gitmelidirler gidecekleri yere. Çünkü onların en büyük psikososyal sorunu o yaşlarda yalnızlık. Bir yaşlıya verilecek en büyük hediye aranarak fikrinin sorulması, ona danışılmasıdır.

Fikri sorulduğunda onun kadar mutlu bir insan olmayacaktır. Çocuğun verebileceği en büyük hediye de budur. Bayramda iyi ki varsınız diyebilmek çok önemli. Bu davranış aslında geri dönüşümlü bir yatırımdır. Çünkü senin çocuğun da sana aynı davranışta bulunacaktır. Gördüğünü sana uygulayacaktır. Seni modelleyecektir. Bu noktada hassas olunmalı. Yaşlılarla empati yapılmalı. Bayramın eğlence yanı var tabii ki ama fedakârlık yanı da unutulmamalı. Bu sorumluluğumuzu unutmamalıyız. Zevk almıyor olabiliriz ama sorumluluk yerine getirilmeli.

Bayramda beraber mutlu olma alışkanlığı unutulmamalı!

Bayramları duygusal ziyaret bayramı olarak görmeliyiz. Ve bu dönemde sevgi cömerdi olmalıyız her birimiz. Özellikle çocuklara ve gençlere bu değerleri vermeliyiz. Eğlenceler yerine kişiler aileleriyle mutlu olmaya gayret etmeli. Bu da bayramda beraber mutlu olma alışkanlığını getiriyor.

Hülya KOÇYİĞİT:

“Bayramlar: bir araya gelmek, paylaşmak, sevgiyi saygıyı çoğaltmak, dargınların barışması, şükretmek, çocukları yaşlıları ve imkânı az olanları sevindirmek...”

SÖYLEŞİ Sümeyye ÖZGEN

Bayram deyince... diye devam eden cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Bayram deyince aklıma çocukluğumun geçtiği Kuzguncuk semti geliyor.

Bir koku var sizi bayram sabahlarına götüren, o koku nedir?

Bayramlar için hazırlanan yemekler, ikramlıklar ve tatlıların mis gibi kokusu.

Hatıralarımda yer eden ilk orucum... İlk iftarım... İlk teravihim... İlk bayramım...

İlkokul yıllarımda yarım günlük oruç tuttururdu annem. Siz büyüyünce tam gün tutacaksınız derdi.

Bayram ikramında kahve mi çay mı, tulumba mı baklava mı? Ya da...

Kahve ve çay. Tabii ki yanında bir de tatlı.

Bayrama dair zihninizde yer eden bir eseri bizimle paylaşır mısınız? (Şiir, beste, ilahi, kitap, mimari yapı...)

Eyüp Sultan Camii.

Bayramda ilk kimi ziyaret edersiniz?

Büyükanne ve dedemizi.

Nerede o eski bayramlar diyenlerden misiniz, neden?

Hayır. Çünkü biz, bu değerli geleceğimizi devam ettiren bir aileyiz.

Vazgeçemediğiniz bayram alışkanlığınız?

Çocuklara bayram günlerinin özel bir gün olduğunu hissettirmek için önce mezarlık ziyaretlerimizi yapar dua ederiz. Sonra onlar için hediyeler alır ve birlikte ailece yemek yeriz.

Bayram sofranızda kimi ağırlamak isterdiniz?

Bütün ailemi, çocuklarımı, torunlarımı.

Doğup büyüdüğünüz şehre dair unutamadığınız bir bayram âdetini bizimle paylaşır mısınız?

Ben İstanbul Kuzguncuk'ta büyüdüm. Bayram ziyaretleri, tatlılar, şekerler, büyüklerden aldığımız harçlıklar, bayramlarda kurulan eğlence parkları, bayramlar için alınan özel şık kıyafetler, ayakka-bılar.

Bayramlar içimizdeki çocuğa ne söyler?

Aidiyet duygusu. Ait olduğum aile, toplum ve dinen sahip olduğun maneviyat duygusu.

Bayram mesajınız var mı?

Bayramlar: bir araya gelmek, paylaşmak, sevgiyi saygıyı çoğaltmak, dargınların barışması, şükretmek, çocukları, yaşlıları ve imkânı az olanları sevindirmek benim için. Bu nedenle bu bayramda ve her zaman sevgi, saygı, barış, esenlik, bereket, huzur, birlik, beraberlik diliyorum.

BİR ÖMÜR RAMAZAN

Prof. Dr. Halis AYDEMİR
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

**“Ne mutlu ramazanın gölgesinde kalbiyle
barışıp artık hep kendi olarak yaşayanlara!
Böyleleri ömürlerini tamamladıklarında
Rablerine selim bir kalp ile mutlu ve özlem
dolu dönerler...”**

Farkına Varan İnsan: Müslüman

Bir bebek gözlerini ilk açtığında dünya yeni gelmiş, etrafını süzerken nasıl bir tanıma ve öğrenme merakı içerisinde bilinmez ama bir yetişkinin hayatın olağanüstü nimetlerini günbegün nasıl sıradanlaştırdığı ve kaşla göz arasında nasıl buharlaştırıp kaybettiği gayet iyi bilinir. Hâlbuki farkındalık, hayatın içerisinde Yaradan’ın bize sunduğu, hayvanlarda olmayan nadide bir nimettir.

Gözlem yapıp inceleyen, araştırıp ilim derleyen Hz. Âdem’in çocuklarının üstün bir meziyetinden söz ediyoruz. Aslında Mevla’nın hayat nimetini bize tattırdığı ve yaşattığı her an bu farkındalık için soluk alıp veriyoruz. “Neyin farkındalığı bu?” denilebilir. Hayat, var eden kudretin bize rahmetini yaşattığı bir süreç olduğuna göre temel sorumluluğumuz bunu görmekten ve bilmekten ibarettir.

Fıtratımızda bunu yakalayan ve bize ayet ayet sunan cevherler mevcuttur. Duyan kulaklarımız, gören gözlerimiz ve akleden kalplerimiz farkında olup yaşayabilmemiz için Yaradan tarafından bizlere bahşedilmiştir. Kul buna erdiğinde şükre ermiş olur. Nimetlere şükretme refleksi, yaşarken Cenab-ı Hakk’a teslimiyet gösterebilmenin zeminini oluşturur. Nitekim başta “zaman” olmak üzere nimetlerin farkındalığından yoksunlaştıkça insan teslimiyetten uzaklaşır.

Hayatın Sinsi Tuzağı: Dalgınlık

Yıl boyunca nimetleri sıradanlaştıran sahibini unutmışken ramazanın gelmesiyle farkındalık için yeni bir fırsat kapısı açılır. Geceyi gündüzü dahi ardışık kılıp öğüt almamıza ve şükretmemize vesile eyleyen Hak Teâlâ, yıllık planda da ramazan ayını dalgınlıktan kurtulmamız için altın değerinde bir

imkân olarak karşımıza çıkarır. Dalgınlık, nimet ile nimetin sahibi arasındaki ayrılmaz bağı görmezden gelmek ve böylece hayatı seküler bir düzlemde yaşamak gibi talihsiz bir durumdur. Böylesi çarpık bir yaklaşımın sürdürülebilir olmadığı izahtan varestedir.

Allah (c.c.) bunun bir an önce düzeltilmesi için kuluna her dem çağrıda bulunur. Günde baş vakit yükselen ezan nidaları gibi her yıl gelen iftar ve sahur bu çağrıyı yıllık olarak yineler. Kul aklederek kalbinin sesine kulak vermeli ve hayatın sahibini tanımalıdır. Allah’ı yok sayarak yaşamak kalbe karşı bir vefasızlık olduğu kadar içten içe tüm noktaları saran bir boşluk hissi ve küskünlüktür. Kişinin Rabbini unutmaması kendisini unutturacak düzeyde bir gaflete dönüşür. Zira Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: “*Siz de Allah’ı unutanlar gibi olmayın! Nitekim Allah da onlara kendilerini unutturmıştır. İşte onlar fasıkların ta kendileridir.*” (Haşr, 59/19)

Ramazan Mümine Hayat Verir

“*Ey iman edenler, size hayat veren şeylere çağırdığında Allah’a ve Resulüne icabet edin!*” (Enfal, 8/24) Allah ve Resulü’nün bizi çağırdığı en önemli şeylerden biri de ramazan ayında oruç ibadetidir. Çağırdığı her şeyde bizler için hayat vadeden Rabbimiz, yemekten içmekten uzak durduğumuz bu ibadette de nice hikmetler var etmiştir. Kulun Rabbiyle irtibatla kalması için günlük periyotta namaz nasıl vakitli bir ibadet ise oruç da yıllık planda kul ile Rabbi arasındaki münasebetin önemli bir aracıdır.

Namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetler Cenab-ı Hakk’ın, rızasına kavuşabilmek için biz kullarına lütfettiği vesilelerdir. Farkına varanlar açısından paha biçilmez değerlerdir. Şayet Rabbimizin hoşnutluğunu nasıl

elde edebileceğimize dair bu süreçleri bilmeseydik var eden kudrete karşı sevgimizi ve saygımızı yaşayabilmek hususunda tam bir çaresizlik içerisinde kalırdık. Hamdolsun âlemlerin Rabbi ne ki bizlere âlemlere rahmet olmak üzere bir peygamber gönderdi ve bize yolumuzu gösterdi.

Oruç İnsani İradenin Bir Tezahürüdür

Oruç ibadetinde kul, imsak vaktinden akşam namazına kadar en temel ihtiyacı olan yemekten, içmekten ve cinsî münasebetten uzak durur. Bedensel arzuların yönetimi kulun iradesinin bir tezahürüdür. Bedenin sıklıkla kendisini tekrarlayan açlık ve susuzluk ihtiyacını erteleme iradesi, kişinin insani boyutunu keşfetmesine imkân sağlar. Bu iradenin yaratan kudretin rızası uğrunda yaşanması, ilahi rahmetin kulun iliklerine kadar dolmasına yol açar. Sen yeme dediğin için yemiyorum Ey Rabbim, düşüncesi oruçlu müminin sabah akşama kadar lisanihâl ile her anında yaşanır. Allah’ın emrinin gün boyunca kişinin hayatının ve bedeninin içine tesir etmiş olması muazzam bir sonuçtur. Gökleri ve yeri var eden kudrete gönüllü bir şekilde teslim oluşumuzun bedenimizde yankılanması, organlarımızdan hücrelerimize kadar uzanır.

Oruç Bedenimizde Sessiz Bir Huzur Bırakır

Oruç her yanımızı saran bir sükûnetin adıdır. Bundan bedenimizdeki her organımız nasibini alır. Başta midemiz yıl boyunca sürekli doldur boşalt olmaktan yorgun düşmüş ve oruçla rahatlamıştır. Benzer şekilde yeme ve içmeye bağlı olarak vücutta gelişen tüm hareketliliğin yerini sakinlik alır. Tüm organların kendilerini tamir ettikleri bir sessizlik hâkim olur.

Orucun yerli, yabancı pek çok uzman tabibin önerileri arasında yer alması boşuna değildir. Ne var ki müminlerin tuttıkları oruç kulluk bilincinin eşlik ettiği bir açıklıktır. Temel gayesi sıhhat değil Allah’ın rızasıdır. Sıhhat, oruç tutması nedeniyle Cenab-ı Hakk’ın kuluna dünyada yaşattığı promosyon misali küçük bir hediyedir. Bu yüzden, vaktiyle Allah rızası için oruç tutmayanların gün gelip doktor tavsiyesiyle açlık diyetlerine girişmeleri ne hazine dir.

En Önemli Kazanım Takvadır

Orucun emredildiği ayetlerde Allah (c.c.) farz kılınmasının temel gerekçesini takva olarak belirtmiştir: “*Ey iman edenler, sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç size de farz kılınmıştır; böylelikle sizler takvaya eresiniz.*” (Bakara, 2/183) Kişinin takvalı olabilmesi sakinme refleksinin gelişmesine bağlıdır. Yüce Yaradan’ın emir ve yasakları hususunda belli bir hassasiyetin oluşabilmesi ve hayatın içerisinde bunların gözetilebilmesi birdenbire başarılacak bir şey değildir. Bunun için bir iradeye ve gayrete ihtiyaç vardır.

Kişinin takvaya kavuşabilmek için bu gayretini sergileyeceği önemli bir alıştırmadır ramazan. Bir ay süren bu oruç sayesinde kişi bedenine söz geçirebilmeyi, arzularını tutabilmeyi ve bunları helal daireye öteleyebilmeyi öğrenir.

Ramazanın Katma Değeri: Dürüstlük

Yıl boyunca sıradanlaştırdığımız nimetlerin tamamından ramazanda bir süre mahrum kalırız. Bu, nimetleri bize lütfeden Allah’ı (c.c.) hatırlamak için güzel bir vesiledir. Gıdanın girip meşgul etmediği vücudumuzda sessizlik hâkim olur. İç sesimizi daha net duymak ve kendimizi yüksek sesle dinlemek için paha biçilmez günler yaşarız ramazan boyunca. Akleden kalbimiz ile söz ve fiillerimiz arasındaki makası kapatmamız bize yıl boyunca değerlendirebileceğimiz bir dürüstlük sağlar. Zira kişinin dürüstlüğü kalbiyle olan eş güdümünde saklıdır. Nitekim Allah (c.c.) dürüstlükten uzaklaşmış ve nifaka düşmüş kimseleri, “*Kalplerinde olmayana ağızlarıyla söylüyorlardı.*” (Âl-i İmrân, 3/167) şeklinde kınamıştır.

Dürüstlük İyiliğe İletir; İyilik Cennete Götürür

Şu hâlde kalbimiz ile yakınlık kurmak onun bize telkin ettiği doğrulardan ne sözlerimiz ne de eylemlerimiz ile sapmamak iyiliğimizin temelidir. Bu iyiliğe dinimizde “birr” denir. Aradaki bu doğrusal ilişkiyi Resûlullah (s.a.s.) şu sözleriyle çarpıcı bir şekilde ifade etmişlerdir: “*Siz siz olun dürüstlüğü sımsıkı sarılın. Çünkü dürüstlük iyiliğe (birr)*

Minyatör, Tezhip: Züleyha MİNGA

iletir. İyilik de kişiyi cennete götürür. Aman ha yalandan uzak durun. Çünkü yalan azgınlığa iletir. Azgınlık da kişiyi cehenneme götürür.” (Müslim, Birr, 105)

Bu açıdan bakıldığında ramazan ayı kişinin kalbiyle buluşması ve barışması için mübarek bir aydır. Hatta bazıları için bu bir tanışma vesilesi dahi olabilir. Çünkü niceleri kalbiyle o denli uzak düşmüş ve onun sesini artık çok

uzaktan işitiyor yahut hiç duymuyor olabilir. Yaratıcımızla aramızdaki köprü misali fitratımızdaki en asil organımız olan kalbimiz ile tanışmak kadar bakımından daha değerli bir şey yoktur. Böylece kişi arzularının/hevasının ve şeytanların oyuncağı olmaktan çıkar ve kimlik kazanır. Nitekim Rabbinin tanımak kendine gelmek ile eş anlamlıdır.

Ramazandan Ramazana Yenilenen Bir Ömür

Bu kazanım ramazanda elde edilmesi beklenen bir artı değerdir. Ramazandan çıktığında kişi bu kazanım ile hayata âdeta yeniden başlar. Artık kalbini ihmal ederek değil kalbinin kılavuzluğunda aklederek yaşar. Böyle bir kimseyi Allah'ın zikri Kur'an-ı Kerim'den gayrı hiçbir şey tatmin etmez. Nitekim

Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: *“Bilesiniz ki gönüller ancak Allah'ı zikrederek huzura kavuşur.”* (Ra'd, 13/28) Böylece ramazan içtenlikli bir kimsenin fitratını harekete geçirmiş onu dürüstçe kalbiyle buluşturmuş olur. Böylece bu kimse yılın kalan günlerinde elinde paha biçilmez bir sermayeye kavuşmuş olur.

Ramazan böylece sayılı günlerden ibaret bir ay olmaktan çıkmış ve kişinin bütün yılına damgasını vurmuş olur. Bu işlevselliği ile her ramazan o yılın kalbi gibidir; kişinin o yılına hayat verir. Kan nasıl kalbe uğradıkça canlılık kazanırsa kişi de ramazana uğradıkça hayatıyet kazanır. Bir ramazandan diğer ramazana mümin kimse yaradılış ayarlarına geri dönmüş ve yenilenmiş olur.

Bu durumu düşündüren bir ifadesinde Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: *“Beş vakit namaz, bir cumadan diğerine cuma ve bir ramazandan diğerine ramazan; kişinin günahları için kefarettir, şayet büyük günahlardan uzak durursa!”* (Müslim, Tahâret, 16)

Ramazandan Namazla Çıkmak

Oruçla ilgili ayetlerin sonunda Cenab-ı Hak zatından bahsederek *“Kullarım sana beni sorduklarında bilsinler ki şüphesiz ben yakınımla, bana dua ettiğinde dua edenin dileğine karşılık veririm. Şu hâlde benim davetime gelsinler ve bana iman etsinler ki doğru yolu bulabilsinler.”* (Bakara, 2/186) buyurmaktadır. Oruç ibadetinden gelen bağlamın böylesi müstesna bir ayete açılması oruç ibadetinin kul ile Rabbinin yaklaşmasına iyi bir zemin hazırladığına işaret eder.

Ramazan boyunca kişinin kalbiyle buluştuğu ve Rabbi ile barıştığı bu sürecin en somut kazanımı ve doruk noktası Allah ile vuslatın miracı namaz ibadetidir. Ramazan öncesinde günde beş vakit namazı olmayan kimsenin ramazan sonunda artık namaza başlamış olması ramazanın etkisini gösterdiği ve meyvesini verdiğinin net bir göstergesidir. Aksine, ramazana girdiği gibi çıkanların durumu son derece talihsizdir. Namaz, ramazandan elde edebileceğimiz bir ömürlük paha biçilmez bir kazanımdır. Nitekim bu ibadet kişiyi bir ömür her türlü kötülükten koruyacak en temel güvencedir. Bakınız Yüce Rabbimiz bu gerçeği nasıl haber vermektedir: *“Muhakkak ki namaz kişiyi hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar.”* (Ankebut, 29/45)

Ne mutlu ramazanın gölgesinde kalbiyle barışıp artık hep kendi olarak yaşayanlara! Böyleleri ömürlerini tamamladıklarında Rablerine selim bir kalp ile mutlu ve özlem dolu dönerler...

Bu bahtiyarlardan biri olmak ümidi ve duasıyla hayırlı bayramlar!

DÜNYA MAZLUMLARININ YOLUNU BEKLEDİĞİ BİR MİLLET

İzzet İZZET
TDV Genel Müdürü

“Bizler birer vesileyiz, yardımlarınızı birer köprü olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz.”

Asırlardır insanlığın önünü açarak hakikat medeniyeti yolculuğunun bayraktarlığını yapan bir millet...

Bugün mazlumların en büyük umudu olan bu millet, nerede bir savaş, afet, kriz varsa dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın yardıma koşuyor. Dün Suriye, Yemen, Afganistan, Filistin olduğu gibi bugün de Ukrayna halkının yanında hesapsız ve çıkarsız iyilik meşalesini en önde taşıyor. Millî gelire göre dünyanın en fazla insani ve kalkınma yardımı yapan ülkesi olmayı kimseye bırakmayan Türkiye, mazlum coğrafyalarda dualarla ve umut dolu gözlerle bekleniyor. Beklenen Türkiye'nin yarım asra yakındır dünyada iyilik öncülüğünü üstlenen Türkiye Diyanet Vakfı, Allah'ın (c.c.) emirleri, Peygamber Efendimizin (s.a.s.) aydınlatmış yol ve ecdadımızın döşediği taşlarla ülkemizin ve dünyanın dört bir yanında mazlumlara dayanak oluyor.

Her türlü iyilik ve güzelliği bünyesinde barındıran kutlu bir mevsim olan ramazanda Vakfımız, dünyayı iyilikle kuşatıp

bahar iklimi yaşatma arzusuyla yola çıktı ve milyonlarca gönle dokundu. Türkiye'nin 81 ilinde ve yurt dışında 83 ülke, 273 bölgede ramazanın manevi iklimini yoksulun, mazlumun ve yetimlerin yaşamasına vesile oldu.

Ramazın coşkusu iyiliklerle yeryüzünü sardı

“Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” diyen bir peygamberin ümmeti olarak, 10 milyon ihtiyaç sahibi insana ulaşma hedefiyle çıktığımız bu yolda alışveriş kartları, gıda paketleri, iftar-kumanya ve bayramlık yardımlarımızla ihtiyaç sahibi olan kardeşlerimize el uzattık. Onlarla kucaklaşıp hayır dualarını aldık, gönülden gönüle köprüler kurduk. Vakfımızın faaliyetlerine büyük teveccüh göstererek hayırlarını bizlere emanet eden vatandaşlarımız vesilesiyle milyonlarca kardeşimize ulaştık.

Türkiye’de bulunan 1003 şubemizin görevli ve gönüllüleriyle paylaşmaya ve şükretmeye en çok değer verdiğimiz

bu ayda kardeşlerimizin kimsesi olmaya, yaptıkları dualara içtenlikle ortak olmaya çalıştık.

İftar vakti, müminler için sevinç ve huzur vaktidir

Şükürler olsun ki bereketin, paylaşmanın ve kucaklaşmanın en büyük iz düşümlerinden olan iftar sofralarımıza da kavuştuk. Ülkemizde Diyanet Evleri ve Vakfımız yurtları üzerinden ihtiyaç sahibi öğrencilerle ve Türkiye Diyanet Vakfı öğrencileriyle iftarlarda bir araya geldik. Ailelerinden uzakta olan öğrencilerimizin gönüllerinde ramazan, bir burukluk olarak kalmasın diye öğrenci iftarlarımızla onlara aile sıcaklığını ve kardeşlik duygusunu yaşatmaya çalıştık. Yurt dışında ise Covid19 tedbirleri nedeniyle şartları karşılayan 18 ülkede Koronavirüsten önce olduğu gibi “İyilik Sofralarımızı” yeniden kurduk. Yetimler, yardıma muhtaç kişiler, yaşlılar, öğrenciler, savaş mağduru aileler, hastalar ve yakınları olmak üzere toplumun farklı kesimlerinin birlikte orucunu açtığı iftar sofralarımızda gönül gönüle verdik. Pandemi nedeniyle uzun süredir ara verdiğimiz iyilik sofralarımızda tekrar buluşarak kardeşliğimizi pekiştirdik.

Kurak topraklar “Bir Damla Hayat” ile canlandı

Kurak topraklarda kardeşlerimizin en büyük yaralarından biri olan susuzluğa çözüm bulmak için başlattığımız “Bir Damla Hayat Su Kuyusu ve Vakıf Çeşmesi” projemize ramazan ayında hız verdik. Afrika ülkeleri başta olmak üzere birçok mazlum coğrafyada insanlar, bırakın içmeyi, birçok kişinin elini dahi yıkamayacağı suyla hayatta kalmaya çalışıyor. Dünyanın dört bir yanında dertlerine derman arayan kardeşlerimize destek olmak için farklı ülkelere giden iyilik elçilerimiz,

“Bir Damla Hayat Su Kuyusu” ve “Vakıf Çeşmesi” projemiz kapsamında 17 ülkede 101 su kuyusu ve vakıf çeşmesinin açılışını gerçekleştirdi. Ramazan ayında açtığımız 101 su kuyusu ve vakıf çeşmesiyle 650 bin insanın daha temiz suya ulaşmasına vesile olduk.

Vakfımız bu zamana kadar açtığı 886 su kuyusu ve vakıf çeşmesiyle 7 milyon 500 binden fazla insana temiz su ulaştırdı. İnşallah hedefimiz 2022 yılında toplam 350 su kuyusu ve vakıf çeşmesi açarak temiz suya erişen insan sayısını 8 milyonun üzerine çıkartmaktır.

Kur'an ayı ramazanda gönüller ihya oldu

Ramazın ayı Kur'an ayıdır. Kur'an-ı Kerim'in çağlar üstü evrensel mesajını olabildiğince geniş kitlelere ulaştırarak onu okuma, anlama ve yorumlama konusundaki çabaları desteklemeye büyük önem veriyoruz. Bu kapsamda 2015 yılında Diyanet İşleri Başkanlığımızla başlattığımız “Hediyem Kur'an Olsun” projesi ile bu zamana kadar 1 milyon 300 bine yakın kardeşimize Kur'an-ı Kerim hediye ettik.

İlk Emri “Oku!” olan bir dinin mensupları olarak, Kur'an-ı Kerim'i Mushaf olarak göremeyen insanlara ulaştırmayı vazife edindik. Fikir, şükür ve aynı zamanda zikir kitabı olan Kur'an-ı Kerim'in her eve girmesi için başlattığımız kampanya kapsamında farklı coğrafyalardaki yüz binlerce çocuğun, gencin hayallerini milletimizin katkılarıyla gerçekleştirdik. Bu yıl da bu çalışmaların bir devamı olarak ramazan ayında 7 dilde, 22 ülkede 75 bin Kur'an-ı Kerim hediye ettik. Yıl sonuna kadar 350 bin kardeşimize yüce kitabımızı ulaştırmayı hedefliyoruz.

Allah Resûlü (s.a.s.) bir hadis-i şerifinde, “Kim bir Müslümanın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa Allah da dünya ve ahirette onun işlerini kolaylaştırır.” (Ebu Davud, Edeb, 60) buyuruyor.

Bizler birer vesileyiz, yardımlarınızı birer köprü olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz. Bu iyilik yolculuğumuzda bizimle beraber yürüyen; mazlumnun, yetimin ve kimsesizin sesine kulak veren tüm hayırseverlerimize, görevlilerimize ve gönüllülerimize sonsuz şükranlarımızı sunuyoruz.

İyilik yeryüzüne egemen oluncaya kadar serüvenimiz son bulmayacak. Gönünde iyiliği yeşertip kötülüğe yer vermeyenlere selam olsun!

Hüzünle rahmet mevsimiyle vedalaşırken heyecan ve sevinçle bayrama kavuşturan Rabbimize şükürler olsun, Ramazan Bayramımız mübarek olsun.

TARİHİN DÜĞÜMÜ: KUDÜS

Arif AY

**“Kudüs bağımsızlığına kavuşmadığı sürece
tarihin düğümü asla çözülmeyecektir.
Yazık ki insanlık kendi zulmünde acılar
çekmeye devam edecektir.”**

Masaya oturduğumda her zaman olduğu gibi yazıya direnti ve güç katmak için yine Nuri Pakdil’in önümde duran “Otel Gören Defterler-2 / Yazının Epik Resmi Çekildiği Sırada” kitabından bölümler okumaya başladım. “Orta Doğu: Dünyanın huşu dili” diyordu Nuri Pakdil. Ne ki dünya bu dili yok etmek için elinden geleni ardına koymuyordu. “Su, Filistin akıyordu, musluğu açtığımda.” diyen yazar, şunu da ekliyordu: “Kudüs’ün acısı, zaten her yeri kopkoyu bir sıvıya dönüştürmüştü. Acının, kendi içinde yoğunlaşa yoğunlaşa bambaşka bir acılığa akışı.” Temel soru şu: Kim duyuyor yüreğinde bu acıyı?

Yüzlerce yıldan beri insanlığın kanyan yarası Orta Doğu’nun, dolayısıyla Filistin sorununun temelinde yatan gerçek, insanoğlunun ahdini bozması, sözünden dönmesi gerçeğidir. Tüm peygamberlerin insanlığa uyarı görevlerini, çağrılarını bu bölgeden yaptıklarını düşündüğümüzde, Orta Doğu’nun önemi daha bir netlik kazanmaktadır. İnsanlığın kurtuluşu bu bölgede düğümlenmektedir. Nuri Pakdil bu gerçeği şöyle dile getirir: “Ancak vahiy inancı mı kırar tüm zincirleri? Kırmıştı

çünkü! Özgürlüğün tüm güvencesi O! Bunun için savunuyorsunuz Kudüs’ü?”

Elli yılı aşkın süreden beri ölümle, acıyla iç içe yaşıyor Filistin. Filistinli şair Abdülkerim El-Kermî (1907-1980) bu acıyı bakınız nasıl dile getirir “Elbet Döneceğiz” adlı şiirinde: “*Ah Filistin, nasıl uyurum? / İşkence bağı gözlerimdeyken / Senin adınla temizliyorum dünyayı / Eğer senin aşkın beni yorgun düşürmediyse / Korumuşumdur duygularımı bir sır gibi / Günlerin kervanı gelip anlatır / Düşmanların komplosunu ve dostları / Ah Filistin, nasıl yaşayabilirim? / Kana bulanmış dağların yamaçları / Çağırıyor beni / Ve ufuk hep kan / Ağlayan kıyıları çağırıyor beni / Ve hüznünlü yankılar zamanın kulaklarında.*”

1517’den 1917’nin sonuna kadar “Osmanlı Barışı” olarak adlandırılan 400 yıllık dönemde Osmanlı’nın olan Kudüs’ün İngilizlerin eline geçişini “Zeytindağı”nda şu satırlarla anlatır I. Dünya Savaşı’nda Filistin’de İngilizlere karşı savaşan Osmanlı 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa’nın yaveri Falih Rıfkı Atay: “Bir sabah kumandanın odasına girdiğim zaman, gözlerinin ağlamaktan yorulmuş olduğunu gördüm. Ku-

düs İngilizlerin elindeydi. Oradaki son Türklerin nasıl kahramanca savaştıklarını masanın üstündeki şifreli telgraf-tan okudum.” (Zeytindağı, s.107)

Osmanlı denen o billur avize parçalanmış, barış da bitmişti böylece. O barışın yerini, Falih Rıfkı Atay’ın “Zeytindağı’nın çamları arasında, güneşi hiç sönmeyecek, hiç akşam gölgesi görmeyecek gibi bakan Lût çukuru, şimdi bütün imparatorluğu içine çeken bir mezar gibi genişleyip derinleşiyor.” dediği yüz yıldır süren bir savaş, acı ve zulüm almıştı. O terk edilişi bir de Sezai Karakoç’tan dinleyelim:

“Ve Kudüs’ü terk ettiğin o ikindi / Birinci Cihan Harbi günü vakti / Kan sızdırıyor kaburga kemikleri / Karlı dağlardan indirdiğin atların / Bir evde perdeyi indiriyor bir kadın / Mahşerin perdesini kıyametin perdesini / Ağlıyor yere inen saçları / Göğü yırtan kefen beyazı elleri / Ve Kudüs şehri. Gökte yapıлып yere indirilen şehir / Tanrı şehri ve bütün insanlığın şehri / Yeşile dönmüş türbelerin demiri / Zamanın rüzgâr gibi esen zehriyle / Ve yatırlar patır patır kaçıyor geceleri / Boşaltıyorlar işgal edilmiş bir şehri boşaltır gibi / Kaçıyorlar Lût şehrinde ka-

çar gibi / Tuz heykele dönüşmemek için Tanrı gazabıyla / Susmuş minarelerin azabıyla / Yıkılmış cami kubbelerinin ıstırapıyla / Ve şehit kemiklerinin bakışı bir başka bakış / Artık burada taş bile durmak istemez / Ve ay’ı görmek istemez zeytin ağaçları / Eğilerek selamlamazlar hilali hurmalar / Artık ne Zekeriya ve ne İsa var / Sararmış bir tomar mı mucizeler / Ölümlerin dirilişi şifa veren kelimeler / ne de Miraç’tan bir iz / Yerden yükselen kaya” (Şiirler VIII, Alinyazısı Saati, s.8)

Yaser Arafat, Türk diplomatlarına sık sık şunu derdi: “Filistin sorunu benden çok sizin sorunuzdur; çünkü, siz Osmanlı’sınız ve bu topraklar sizin topraklarınız. Ulu Hakan Abdülhamid boşa dememişti: “Dünyanın bütün devletleri ayağıma gelse de bütün hazinelerini kucağıma dökse, size, siyonistlik adına Kudüs’ten bir taş parçası bile vermem.” diye.

Kudüs, bağımsızlığına kavuşmadığı sürece tarihin düğümü asla çözülmeyecektir. Yazık ki insanlık kendi zulmünde acılar çekmeye devam edecektir.

*“Ve Kudüs’ü terk ettiğin o ikindi
Birinci Cihan Harbi günü vakti
Kan sızdırıyor kaburga kemikleri
Karlı dağlardan indirdiğin atların
Bir evde perdeyi indiriyor bir kadın
Mahşerin perdesini kıyametin perdesini
Ağlıyor yere inen saçları
Göğü yırtan kefen beyazı elleri
Ve Kudüs şehri. Gökte yapıлып yere indirilen şehir”*

SÜLEYMÂNİYE'DE BAYRAM SABAHI

Yahya Kemal BEYATLI

Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,
Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye'de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karıştıkça karanlıkla ıstık,
Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târîh oluyor.

*

Bir neferdir bu zafer mâbedinin mîmârı.
Ulu mâbed! Seni ancak bu sabâh anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rû'yâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, îmânı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allâhı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakâratın büyüyen velvelesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!.

*

Ulu mâbedde karışım vatanın birliğine.
Çok sükûr Tanrıya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşıyanlarla berâber bulunan ervâhı.
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.